

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT
„ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU**

Cu titlul de manuscris
C.Z.U.: 37.01(043.2)

ȘOVA Simona-Andreea

ACTUALITATEA PEDAGOGIEI LUI ȘTEFAN BÂRSĂNESCU

Specialitatea 531.03. – Pedagogie istorică

**REZUMATUL
tezei de doctor în științe ale educației**

CHIȘINĂU, 2023

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale Științe ale Educației,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Componența Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

Președintele comisiei:

1. PAPUC Ludmila, dr., conf. univ. la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Conducător științific:

2. CRISTEA Sorin, prof. univ., dr. emerit în științele educației la Universitatea din București, Facultatea de Psihologie și Științele Educației, România

Referenți oficiali:

3. DANDARA Otilia, dr. hab., prof. univ. la Universitatea de Stat din Moldova
4. GUȚU Vladimir, dr. hab., prof. univ. la Universitatea de Stat din Moldova
5. CSORBA Diana, conf. univ. dr. la Universitatea din București, Facultatea de Psihologie și Științele Educației, România

Susținerea tezei va avea loc la 17 noiembrie, 2023, ora 12.00, în ședința Comisiei de susținere publică a tezei de doctor din cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, blocul de studii nr. 2, Sala Senatului, str. I. Creangă 1, MD-2069.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca științifică a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (www.upsc.md) și pe pagina web a ANACEC (www.anacec.md).

Rezumatul a fost expediat la 16 octombrie 2023.

Președintele comisiei:

PAPUC Ludmila, dr., conf. univ.



Coordonator științific:

CRISTEA Sorin, dr., prof. univ.



Autoare:

ȘOVA Simona-Andreea



CUPRINS

Reperete conceptuale ale cercetării	4
Conținutul tezei	11
Concluzii generale și recomandări	20
Bibliografie	25
Lista publicațiilor autorului la tema tezei	26
Adnotare (română și engleză)	29

Lista abrevierilor:

s. a/ subl. aut = sublinierea autorului

p. = pagina/ pp.= paginile

n.n. = nota noastră

s.n./ subl. ns. = sublinierea noastră

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei de cercetare rezultă din valoarea incontestabilă și din necesitatea cunoașterii științifice a operei marelui pedagog român Ștefan Bârsănescu din perspectiva contribuției sale la evoluția pedagogiei ca știință a educației. Analiza pedagogiei lui Ștefan Bârsănescu (1895-1984) din perspectivă istorică, sincronică și diacronică este importantă în planurile teoretic, metodologic și praxiologic, în măsura în care permite evidențierea actualității operei autorului, a contribuției sale exemplare, semnificativă și în prezent prin modelele construite în domeniul epistemologiei și al politicii educației, dar și al didacticii, promovată ca tehnologie sau ca pedagogie practică. Această analiză este realizată în contextul inițierii unei cercetări fundamentale în Pedagogia istorică, bazată pe strategia hermeneutică, orientată la nivelul a trei direcții de investigație, conturate și susținute în zona celor trei capitole ale tezei, care au ca obiect de studiu:

1. dimensiunea **istorică** a pedagogiei lui Ștefan Bârsănescu dezvoltată în epoca: a) modernă (interbelică) – pedagogia filozofică, direcția pedagogiei culturii care inițiază o nouă știință a educației, politica educației; b) contemporană (postbelică) – pedagogia filozofică, direcția pedagogiei epistemologice (*Dicționar de pedagogie contemporană*, 1969; *Unitatea pedagogiei contemporane ca știință*, 1936, 1976); istoria pedagogiei/ pedagogia istorică (*Istoria pedagogiei*, 1970, 1982; *Dicționar cronologic – Educația, învățământul și gândirea pedagogică din România*, 1978, *Istoria științelor în România. Pedagogia*, 1984);

2. dimensiunea **epistemologică** a pedagogiei lui Ștefan Bârsănescu argumentată pe baza unor criterii care confirmă: a) *unitatea pedagogiei contemporane ca știință* (1936, 1986); b) posibilitatea clasificării științelor pedagogice în evoluție istorică (pedagogia modernă: clasică, nouă sau științifică, experimentală (psihologică); neoclasică (filozofică, normativă descriptivă (sociologică); pedagogia contemporană, postbelică: sistematică: generală, diferențială, istorică); c) statutul pedagogiei contemporane, validat prin obiect de studiu, normativitate (stil științific) metodologie de cercetare – specifică;

3. dimensiunea **praxiologică** a pedagogiei lui Ștefan Bârsănescu, demonstrată prin: a) optimizarea raporturilor dintre cele două componente care intervin în cercetarea pedagogică fundamentală: istorică și teoretică; b) orientarea practică a pedagogiei culturii spre o politică a educației, bazată pe valorile culturii susținute instituțional și propagate prin toate formele educației și instruirii, școlare și extrașcolare; c) afirmarea plenară a pedagogiei practice, la nivel de sistem (prin proiectarea unei pedagogii profesionale, agricole) și de proces de învățământ, prin activarea unei tehnologii didactice eficiente, în legătură directă cu toate resursele elevilor și ale învățătorilor și profesorilor, în contextul fiecărei comunități culturale, școlare și extrașcolare, în general, al fiecărei lecții, ca formă principală de organizare a instruirii, în mod special.

Importanța studierii temei este determinată de carența studiilor ample dedicate marelui pedagog, în arealul românesc și nevoia cunoașterii noii paradigme a pedagogiei filozofice și practice, actuale și astăzi. *Pedagogia practică*, promovată de Ștefan Bârsănescu, în spiritul pedagogiei filozofice a culturii, a fost analizată, în cadrul tezei, prin evidențierea importanței contribuției autorului la: a) lansarea unui nou concept pedagogic – *Tehnologia didactică* (1939) – care susține „*Știința artei didactice (cu planuri de lecție)*” (1946); b) prezentarea unor modele de

lecție, care pot fi valorificate și în prezent prin cercetarea istorică, sincronică-diacronică, a structurii lor de funcționare, validată din perspectivă actuală, *curriculară*.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare.

Constatăm întemeiat, că cercetarea noastră se încadrează în preocupările științifice prin intenția de analiză a vieții și operei lui Ștefan Bârsănescu realizată de autori consacrați prin studiile de istoria pedagogiei publicate, grupate în funcție de dimensiunea denotativă, normativă și metodologică a conceptului de pedagogie istorică, concept care în viziunea lui Ștefan Bârsănescu include „pedagogia istorică propriu-zisă, istoria pedagogiei, istoria educației și istoria științei educației”. La acest nivel, am evidențiat cercetările realizate din perspectivă orizontală, cronologică (istoria gândirii pedagogice, în evoluția sa istorică) și din perspectivă aprofundată verticală, la nivel de „pedagogie istorică”, abordată ca istorie a unei/ unor idei pedagogice (unitatea pedagogiei ca știință, politica culturii educației, pedagogia practică/ tehnologia didactică), dezvoltate și consolidate în timp. **În România**, semnificative cercetări identificate în literatura de specialitate abordează viața și opera pedagogică a marelui pedagog Ștefan Bârsănescu pe variate dimensiuni: (a) din perspectiva orizontală a istoriei cronologice a pedagogiei în studiile care au ca obiect analiza operei lui Ștefan Bârsănescu, au evidențiat: „aspirația spre sistem în gândirea pedagogică” interbelică, probată prin pedagogia filozofică a lui Ștefan Bârsănescu (Ion Gh. Stanciu, 1995) [28]; (b) orientarea culturală a pedagogiei lui Bârsănescu depășește „unilateralitatea a două direcții, pedagogia intelectuală, herbartiană – pedagogia voluntaristă” cu accent exclusiv pe activitatea elevului (Ion Gh. Stanciu, 1995) [28]; (c) pedagogia culturii lui Ștefan Bârsănescu „are legături cu filozofia vieții elaborată de Eduard Spranger” (Ion Gh. Stanciu, 1995) [28]; (d) concepția în planul fundamentării schimbărilor educaționale care solicită „generalizări și valorizări specifice în domeniul principiilor și finalităților pedagogice” (George Văideanu, 2003) [30]; (e) aprecierea pentru contribuția la „definirea riguroasă a conceptelor de bază ale pedagogiei” (educația, funcția generală a educației, structura de bază a educației, scopul general și procesul educațional) (Sorin Cristea, 2004) [21]; (f) „cultivarea spiritului subiectiv al educatului, prin asimilarea valorilor culturii” transpuse pedagogic, la Ștefan Bârsănescu (E. Păun, D. Potolea, 2002) [26]; (g) „personalitatea culturală caracterizată nu numai prin stăpânirea unui cerc larg de cunoștințe, ci și prin capacitatea de a se devota binelui, adevărului, frumosului și de a crea valori culturale” (Ion Gh. Stanciu, 1995) [28]; (h) Csorba D. (2022) (interpretarea axiologică a educabilului ca făcând parte dintr-un sistem modern de valori, în cadrul școlii active, moderne etc.) [23].

În Republica Moldova, conceptul de pedagogie care interpretează cultura ca principiu fondator de abordare epistemologică a pedagogiei, dar și în inițierea unor noi domenii cu impact în conceperea și realizarea reformei școlare, a fost descrisă de autori reprezentativi ai domeniului: Callo T. (fundamentele pedagogice ale integralității dezvoltării profesionale a cadrelor didactice); Cojocar V. Gh. (competență, performanță și calitate-structură tripartită necesară evoluției educabilului); Silistraru N. (formarea culturii etnopedagogice la cadrele didactice) [24]; Guțu Vl. (modelul profesionalizării carierei didactice) [27]; Cojocar-Borozan M. (pedagogia culturii emoționale a cadrelor didactice); Dandara O. (pedagogia carierei) [24]; Papuc L. (epistemologia curriculumului pedagogic); Țvircun V. (valorificarea criteriului istoricității în pedagogie) [29].

Această paradigmă a filosofiei pedagogiei la nivel epistemologic și praxiologic a fost abordată și de alți cercetători.

În acest context istoric, se menționează că **oportunitatea cercetărilor** vizate subliniază:

a) continuitatea creației, susținută pe parcursul a două epoci istorice (modernă, interbelică și contemporană, postbelică), care includ mai multe etape de evoluție (1920-1945; 1945-1960; 1960-1984) cu contribuții solide consolidate epistemologic în anii 1970-1980 în zona pedagogiei filozofice (a culturii), cu deschideri și aplicații semnificative în planul pedagogiei sociologice (la nivelul pedagogiei politice/ politicii culturii sau al politicii educației) alături de personalități consacrate academic (inclusiv în epoca contemporană, Iosif Gabrea, Stanciu Stoian);

b) aspirația spre sistem a pedagogiei filozofice (a culturii), afirmată istoric (în epoca interbelică, modernă) ca pedagogie neoclasică, „normativă”, alături de pedagogia sociologică (descriptivă) și de pedagogia psihologică (teoretică și experimentală) (Ion Gh. Stanciu).

Examinarea reperelor teoretice ale cercetării prin analiză hermeneutică, sincronică și diacronică a condus la identificarea următoarelor **contradicții: (a)** între importanța integrării operei lui Ștefan Bârsănescu în contextul evoluției pedagogiei românești și valorificarea insuficientă a sistemului de idei științifice promovat de marele pedagog în reconstrucția sistemului și a procesului de învățământ în context deschis al transformărilor din societatea contemporană; **(b)** contradicția dintre necesitatea cunoașterii științifice a stadiului actual al cercetării operei lui Ștefan Bârsănescu în contextul evoluției istorice a pedagogiei în epoca modernă (interbelică) și contemporană (postbelică) necesară pentru clarificarea statutului epistemologic al pedagogiei și explorarea sporadică a sintezelor propuse în istoria pedagogiei de către autori consacrați în arealul românesc.

Contextul istoric evocat din perspectiva interesului științific pentru demonstrarea actualității operei pedagogice a lui Ștefan Bârsănescu generează **problema cercetării:**

- *Care este stadiul actual al cunoașterii științifice a operei pedagogice a lui Ștefan Bârsănescu?*

- *Care este contribuția științifică a pedagogului român Ștefan Bârsănescu la evoluția pedagogiei românești?*

- *Care sunt argumentele științifice privind actualitatea operei lui Ștefan Bârsănescu din perspectivă istorică, sincronică și diacronică?*

Scopul investigației: constă în analiza istorică hermeneutică, sincronică și diacronică pentru argumentarea științifică a actualității, a valorii teoretice a operei și a contribuției pedagogului român Ștefan Bârsănescu la dezvoltarea semnificației conceptului de cercetare pedagogică fundamentală, valorificarea praxiologică a elementelor durabile ale operei sale, utilă în contextul reconstrucției sistemului și al procesului de învățământ în context deschis al transformărilor din societatea contemporană.

Ipoteza cercetării: Valoarea teoretică a operei și contribuția marelui pedagog român Ștefan Bârsănescu poate fi confirmată prin analiza vieții și operei sale din perspectivă istorică, sincronică și diacronică, necesară pentru a demonstra actualitatea acesteia în contextul provocărilor lumii contemporane la nivel de: a) model existențial; b) construcție teoretică a pedagogiei filozofice a culturii (prin obiect de studiu, normativitate, metodologie de cercetare, specifice), cu triplă deschidere metodologică (politica culturii/ educației; pedagogia profesională/ agricolă; pedagogia

practică/ tehnologia didactică); c) epistemologie a pedagogiei (pedagogie epistemologică), implicată istoric (1936-1976), demonstrarea unității pedagogiei contemporane ca știință.

Obiectivele cercetării ce rezultă din scopul cercetării:

1. Definirea problemei științifice supuse cercetării din perspectivă istorică – actualitatea vieții și operei lui Ștefan Bârsănescu argumentată prin metoda de interpretare sincronică- diacronică a surselor primare (opera autorului) și secundare (sintezele propuse în istoria pedagogiei de autori consacrați în arealul românesc), care evidențiază stadiul actual al cercetării operei lui Ștefan Bârsănescu.

2. Delimitarea obiectului cercetării istorice, abordat pe criterii epistemologice la nivelul relației dintre *istorie* (pedagogia în epoca modernă și contemporană) și *teorie* (conceptele pedagogice elaborate și angajate de autor, în construcția teoretică și practică a operei sale).

3. Integrarea operei lui Ștefan Bârsănescu în cadrul specific de evoluție a pedagogiei românești, afirmată pe parcursul a două epoci istorice: modernă (pedagogia filozofică a culturii, promovată de Ștefan Bârsănescu, raportată la alte modele afirmate în curentul pedagogiei filozofice, dar și la celelalte două curente: pedagogia sociologică și pedagogia psihologică) și contemporană (pedagogia filozofică a culturii consolidate la nivel de epistemologie pedagogică, politică a educației, pedagogie practică: profesională; școlară; tehnologia didactică) .

4. Reconstituirea criteriilor epistemologice necesare în analiza *unității pedagogiei ca știință*, în epoca modernă (interbelică) și contemporană (postbelică), cu referință specială la obiectul de studiu specific, normativitatea specifică („stilul științific”) și metodologia de cercetare (a educației și a învățământului) specifică pentru descrierea statutului pedagogiei de știință specializată în studiul educației, realizat pe baza unor concepte și legi (și principii) specifice, validat pe baza criteriilor epistemologice și sociale validate istoric (*obiect de studiu, normativitate, metodologie de cercetare – specifică*);

5. Analiza evoluției istorice a pedagogiei în epoca modernă (interbelică) și contemporană (postbelică) necesară pentru descrierea statutului epistemologic al pedagogiei și pentru clasificarea și definirea științelor pedagogice, aflate în evoluție continuă;

6. Edificarea unui cadru teoretic prin noi cunoștințe științifice specifice rezultate din analiza contribuției lui Ștefan Bârsănescu la clarificarea semnificației conceptului de cercetare pedagogică fundamentală, istorică și teoretică, valorificat în perioada de maturizare epistemologică prin elaborarea unor „sinteze calitative” (manuale, dicționare, istorii – ale domeniului) și evidențierea contribuției aduse de autor în zona praxiologiei, argumentate la nivel de: *pedagogie a culturii* implicată în politica educației; pedagogie a modelelor (identificate și validate istoric), *pedagogie aplicată* în planul profesiilor (pedagogia agricolă); pedagogie practică/ tehnologia didactică.

Sinteza și justificarea metodologiei de cercetare științifică, elaborată și aplicată în contextul realizării unei cercetări fundamentale, bazată pe strategia hermeneutică de interpretare sincronică – diacronică a două categorii de *documente istorice*:

a) *primare* – lucrările originale ale lui Ștefan Bârsănescu, semnificative din perspectivă epistemologică și socială, grupate cronologic pe idei și pe domenii pedagogice predominante;

b) *secundare*, sintezele oferite de istoricii pedagogiei care fixează contribuția autorului la afirmarea și dezvoltarea pedagogiei din arealul românesc în epoca istorică modernă și contemporană, abordate orizontal, din perspectiva istoriei cronologice a gândirii pedagogice și vertical, aprofundat, din perspectiva pedagogiei istorice, a interpretării acestora în funcție de un set de idei pedagogice semnificative (cultura ca reper fondator, construcția filozofică a metodologiei de cercetare, deschiderea spre politica educației, reforma învățământului, modelul formativ probat la nivel de *biobibliografie*).

Cercetarea a permis valorificarea următoarelor metode de cercetare: documentarea științifică pe bază de izvoare istorice; metoda analizei istorice a fenomenelor pedagogice în planurile conceptual, argumentativ și interpretativ; metoda monografică; metoda comparativă; modelizarea; raționamentul pedagogic; generalizarea concluziilor.

Noutatea și originalitatea cercetării rezultă din: analiza istoriei pedagogiei reconstituită din sistemul de idei ale pedagogului român Ștefan Bârsănescu în perspectivă praxiologică, construită și argumentată: a) epistemologic prin obiect de studiu specific, normativitate specifică, metodologie de cercetare specifică; b) didactic (obiective generale – conținuturi de bază distribuite pe epoci istorice – metode de instruire) și din selectarea conceptelor pedagogice fundamentale, stabile epistemologic, pe baza cărora au fost dezvoltate dinamic, noțiunile operaționale, aplicabile în contexte pedagogice (de educație, de instruire, de cercetare pedagogică etc.), definite de Ștefan Bârsănescu în *Dicționar*. Studiile publicate ale autorilor examinați, consacrate istoriei pedagogiei au fost grupate în funcție de dimensiunea denotativă, normativă și metodologică a conceptului de pedagogie istorică, concept care în viziunea lui Ștefan Bârsănescu include „pedagogia istorică propriu-zisă, istoria pedagogiei, istoria educației și istoria științei educației”. La acest nivel, au fost evidențiate cercetările semnificative, realizate din perspectivă orizontală, cronologică (istoria gândirii pedagogice, în evoluție istorică) și din perspectivă aprofundată verticală, la nivel de „pedagogie istorică”, abordată ca istorie a unor idei pedagogice (unitatea pedagogiei ca știință, politica culturii educației, pedagogia practică/ tehnologia didactică), dezvoltate și consolidate în timp.

Rezultatele obținute ce contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante în cercetare se referă la: cercetările întreprinse din perspectiva orizontală a *istoriei cronologice a pedagogiei*, pe care le-am identificat în literatura de specialitate, în studiile care au ca obiect analiza operei lui Ștefan Bârsănescu, au evidențiat: a) continuitatea creației, susținută pe parcursul a două epoci istorice (modernă, interbelică și contemporană, postbelică), care includ mai multe etape de evoluție (1920-1945; 1945-1960; 1960-1984) cu contribuții solide consolidate epistemologic în anii 1970-1980 în zona *pedagogiei filozofice* (a culturii), cu deschideri și aplicații semnificative în planul *pedagogiei sociologice* (la nivelul pedagogiei politice / politicii culturii sau al politicii educației) alături de personalități consacrate academic (inclusiv în epoca contemporană, precum Iosif Găbrea sau Stanciu Stoian (Stanciu Stoian); b) aspirația spre sistem a *pedagogiei filozofice* (a culturii), afirmată istoric (în epoca interbelică, modernă) ca pedagogie neoclasică, „normativă”, pedagogia sociologică (descriptivă) și pedagogia psihologică (teoretică și experimentală) (Ion Gh. Stanciu).

Semnificația teoretică a cercetării rezultă în mod explicit și implicit din amplitudinea temei și a scopului general asumat – demonstrarea actualității vieții și operei lui Ștefan Bârsănescu în

condiții de interpretare istorică sincronică-diacronică, bazat pe analiză de documente istorice primare și secundare; este argumentată la nivelul relației dintre istorie (a pedagogiei în epoca modernă și contemporană) și teorie (pedagogică, aplicată în analiza actualității operei lui Ștefan Bârsănescu) care au asigurat cunoașterea și argumentarea științifică a contribuției marelui pedagog Ștefan Bârsănescu la dezvoltarea pedagogiei ca știință a educației.

Valoarea paxiologică a investigației rezultă din deschiderea metodologică și praxiologică a pedagogiei filozofice a culturii, consolidată teoretic (epistemologic) de Ștefan Bârsănescu la nivelul unor „sinteze calitative” cu impact didactic și social special (manuale, dicționare, istorii, tratat de epistemologie pedagogică – Unitatea pedagogiei contemporane ca știință). Este probată special în cadrul analizei pedagogiei practice, orientată la nivel de sistem (politica culturii/ educației; pedagogia profesională) și de proces (tehnologia didactică/ aplicarea didacticii generale în domeniul proiectării lecției, în cadrul unui model care se dovedește actual, în raport de cerințele paradigmei curriculare.

Implementarea rezultatelor științifice a fost realizată prin intermediul comunicărilor și al publicațiilor realizate în contextul conferințelor naționale și internaționale care au abordat probleme esențiale ale educației în epoca actuală, probleme care solicită, modele de cercetare fundamentală, istorică și teoretică, relevante în plan didactic și social. În acest context am evidențiat valoarea istorică, epistemologică și praxiologică a operei lui Ștefan Bârsănescu, deschisă inclusiv spre problematica proiectării curriculare a lecției și a politicilor educaționale în epoca postmodernă argumentată și în cadrul articolelor publicate ca impact al implementării rezultatelor la nivelul sistemului și al procesului de învățământ.

Aprobarea rezultatelor investigației prin publicarea valorilor cercetării în: (a) reviste științifice: „Statutul epistemologic al pedagogiei validat la nivel de obiect de studiu specific – normativitate specifică – metodologie de cercetare specifică”. În: *Acta et Commentationes, Sciences of Education*. 2022, nr. 3(29); „Ștefan Bârsănescu și pedagogia culturii”. În: *Revistă de teorie și practică educațională a Centrului Educațional PRO DIDACTICA*. Categoria B. 2022, nr. 6 (136); „Pedagogia practică în concepția lui Ștefan Bârsănescu”. În: *Univers Pedagogic*. *Revistă Științifică de Pedagogie și Psihologie*. Categoria B. 2022, nr. 4 (76); „(Re)Reading „Cratylos”. About Language Uncertainty”. În: *Journal of Romanian Literary Studies*. The issues of Journal of Romanian Literary Studies are included in the International Databases: CEEOL, Global Impact Factor and Google Scholar, nr. 17/ 2019; „The Pedagogical View of Ștefan Bârsănescu”. În: *Journal of Romanian Literary Studies*. The issues of Journal of Romanian Literary Studies are included in the International Databases: CEEOL, Global Impact Factor and Google Scholar, nr. 20/2020. Arhipelag XXI Press, Tîrgu-Mureș, România; „The Praxiological Dimension of Ștefan Bârsănescu’s Pedagogy”. În: *Journal of Romanian Literary Studies*. The issues of Journal of Romanian Literary Studies are included in the International Databases: CEEOL, Global Impact Factor and Google Scholar, nr. 26/ 2021. **(b) prin comunicări în cadrul conferințelor și altor manifestări științifice naționale și internaționale:** „Alexandru I. Philippide și Bogdan Petriceicu Hasdeu. Contribuții privind polemica științifică”. În: *Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”*. Ediția a VII-a. 6 iunie 2019. Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul; „Ștefan

Bârsănescu – promotor al culturii universale: de la pedagogie la inconștientul colectiv”. În: *Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor. Probleme actuale ale științelor umanistice*. Volumul XVIII. Partea a II-a. Coordonare științifică: Ludmila Armașu-Canțir, Președinte al Consiliului Științific al UPSC „I. Creangă”. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău; „Ștefan Bârsănescu: Epistemological Criteria Necessary To Write The Pedagogical Contemporary Unity As Science”. În: *Materialele Conferinței Internaționale Literature, Discourses and the Power of Multicultural Dialogue*. Section: History, Political Sciences, International Relations. Edited by The Alpha Institute for Multicultural Studies. Published by Arhipelag XXI Press. Ediția a 8-a. Tîrgu Mureș, Romania. 7-8 ianuarie 2020; „Unitatea epistemologică a pedagogiei. Contribuția lui Ștefan Bârsănescu (1895-1984)”. În: *Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului”*. Conferința Științifică Internațională Aniversară. 80 de ani ai Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău. Seria XXII. Volumul II. Chișinău. 8-9 octombrie 2020; „Criterii epistemologice necesare pentru realizarea Unității pedagogiei contemporane ca știință, de Ștefan Bârsănescu”. În: *Materialele Conferinței Internaționale „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”*. Vol.7, Partea 2, 2020. Cahul, Moldova, 5 iunie 2020; „Conceptul de cultură în pedagogia filozofică a lui Ștefan Bârsănescu”. În: *Materialele Conferinței Internaționale „Cultura cercetării pedagogice: provocări și tendințe contemporane”*. Ediția 1. Vol. 2. Chișinău, Moldova, 5-6 iunie 2021. „Lesson Projection In The Practical Pedagogy Of Ștefan Bârsănescu”. În: *Materialele Conferinței Internaționale „Literature, Discourses and the Power of Multicultural Dialogue”*. Ediția a 9-a, Comm. Tîrgu Mureș, Romania. 7-8 ianuarie 2021; „Ștefan Bârsănescu. The Politics Of Education Through Culture”. În: *Materialele Conferinței Internaționale „The Shades Of Globalisation. Identity And Dialogue In An Intercultural World”*. Section: Communication, Journalism, Education Sciences, Psychology and Sociology. Ediția a 8-a Comm. Edited by: The Alpha Institute for Multicultural Studies. Published by: Arhipelag XXI Press. Tîrgu Mureș, Romania. 22-23 mai 2021; „Pedagogia filozofică a lui Ștefan Bârsănescu”. În: *Materialele Conferinței Internaționale „Institutul de Științe ale Educației: ascensiune, performanțe, personalități”*. Chișinău, Moldova. 10 decembrie 2021. „Ștefan Bârsănescu și contribuția sa pedagogică la sistemul educational”. În: *Materialele Conferinței Internaționale „Educația în fața noilor provocări”*. Vol. 2. Chișinău, Moldova, 5-6 noiembrie 2021; „Pedagogia lui Ștefan Bârsănescu. Trei argumente de ordin epistemologic”. În: *Materialele Conferinței Internaționale „Conferința republicană a cadrelor didactice”*. Volumul 3. Chișinău, Moldova, 26-27 februarie 2022; „Ștefan Bârsănescu – reprezentant eminent al pedagogiei culturii”. În: *Materialele Conferinței Internaționale „Literature, Discourses and the Power of Multicultural Dialogue*. Communication, Journalism, Education Sciences, Psychology and Sociology”. Manifestare științifică internațională, Tîrgu Mureș, Romania, 2019.

Publicațiile la tema tezei: 15 lucrări științifice [31], [32], [33], [34], [35], [36], [37], [38], [39], [40], [41], [42], [43], [44], [45].

Volumul și structura tezei: introducerea, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, surse bibliografice și anexe.

Concepte-cheie: pedagogie practică, valoare culturală, praxiologie, taxonomie, cercetare pedagogică, pedagogia culturii, paideia, normativitate, epistemologie.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este descrisă actualitatea și importanța temei cercetate, elucidată situația și stadiul cercetării problemei studiate, prezentate scopul general al cercetării și obiectivele specifice derivate, abordate în cele trei capitole ale tezei care analizează dimensiunea istorică, epistemologică și praxiologică a pedagogiei lui Ștefan Bârsănescu, este prezentată metodologia specifică cercetării istorice, valorificată pe tot parcursul tezei și demonstrată importanța teoretică și aplicativă a cercetării.

În **Capitolul 1, *Dimensiunea istorică a pedagogiei lui Ștefan Bârsănescu***, este valorificată prin strategia de cercetare istorică *sincronică și diacronică*.

1. Problema științifică este identificată și concentrată în titlul tezei care abordează *actualitatea pedagogiei* lui Ștefan Bârsănescu în condiții de cercetare istorică, sincronică și diacronică. La acest nivel este: a) evaluată viața și opera lui Ștefan Bârsănescu, desfășurată în arealul românesc, în epoca modernă (interbelică) și contemporană (postbelică); b) valorificată prioritar metoda analizei de text, cu referință la documentele istorice primare (operele semnificative ale autorului, elaborate pe parcursul mai multor decenii, între 1926-1984) și secundare (sintezele incluse în lucrările de *istoria pedagogiei* care îl plasează pe autor în zona *pedagogiei filozofice a culturii*).

Analiza întreprinsă, pe fondul unei cercetări pedagogice fundamentale (istorică și teoretică), asigură validarea problemei științifică în plan normativ, în acord cu principiul obiectivării care implică adaptarea strategiei și a metodelor de cercetare la specificul „obiectului cercetat”. Problema științifică este plasată în cadrul modelului definit de autor prin formula „pedagogia istorică propriu-zisă” care: a) permite analiza „în plan *vertical*”; b) nu exclude, ci presupune raportarea la „istoria pedagogiei”, elaborată cronologic, în plan orizontal, argumentată epistemologic (Ștefan Bârsănescu, *Unitatea pedagogiei contemporane ca știință*, 1936, 1976).

În această perspectivă sunt valorificate studiile clasice realizate la nivel de: a) *istorie cronologică a pedagogiei* (Stanciu Stoian, Ion Gh. Stanciu) care poziționează opera lui Bârsănescu în zona pedagogiei filozofice a culturii; b) *pedagogie istorică* (I. Albulescu, C. Crețu, G. Cristea, G. Văideanu, Ion Gh. Stanciu) care interpretează cultura ca principiu fondator implicat în abordarea epistemologică a pedagogiei, dar și în inițierea unor noi domenii (politica educației, cu impact în conceperea și realizarea reformei școlare).

2. Obiectul cercetării istorice este abordat epistemologic, pe fondul clarificării relației dintre „istorie și teorie” (P. Burke), fundamentală în orice cercetare din științele socio-umane. În această perspectivă este identificată relația dintre pedagogia filozofică (modernă și contemporană) promovată de autor și modelul existențial, cu impact formativ major, oferit de acesta, în evoluție continuă pe parcursul a două epoci istorice: modernă (1920-1960) și contemporană (postmodernă) (după anii 1960-1970).

Analiza operei lui Ștefan Bârsănescu este realizată în funcție de cercetările întreprinse la nivel de:

A. Istorie a pedagogiei românești interbelice, relevantă prin: a) aspirația spre sistem (*pedagogia: filozofică, sociologică, psihologică*); b) dimensiunea filozofică a pedagogiei bazată pe *valorificarea normativă a culturii* care asigură unitatea *teoretică* (epistemologică) și *practică* (politică, profesională, didactică) a domeniului (I. Gh. Stanciu, 1991, 1995, 2006);

B. Pedagogie istorică, semnificativă prin actualizarea unității pedagogiei contemporane ca știință, demonstrată în funcție de: a) un principiu fondator (cultura) care ordonează și explică educația în plan teoretic (epistemologic) și practic (didactic/ tehnologia instruirii) (I. Albulescu, 2005); b) un nou domeniu de cercetare, politica educației, inițiată în 1937 (C. Crețu, 2003); c) un model de fundamentare culturală a reformei învățământului (G. Cristea, 2001); d) o sinteza biobibliografică (George Văideanu, 2003).

3. Integrarea istorică a operei lui Ștefan Bârsănescu în pedagogia din epoca modernă și contemporană este argumentată în funcție de contribuția adusă la:

A. Dezvoltarea pedagogiei interbelice *filozofice a culturii*, raportată la *modelele consacrate (formativ-organicist/ G.G. Antonescu; al personalității de vocație/ C. Narly; , al școlii creatoare/ I. Gabrea)*, deschise spre pedagogia sociologică (monografică, integrativă, comunitară) și psihologică (teoretică și experimentală);

B. Consolidarea epistemologică a pedagogiei prin produsele cercetării pedagogice teoretice (*Dicționar de pedagogie contemporană*, 1969; *Unitatea pedagogiei contemporane ca știință*, 1976) și istorice (*Dicționar cronologic. Educația, învățământul, gândirea pedagogică din România*, 1978; *Istoria științelor din România. Pedagogia*, 1984).

Cercetarea întreprinsă a evidențiat dimensiunea vieții și operei autorului: a) istorică (sinteză biobibliografică/ G. Văideanu) b) epistemologică (noțiunile de bază promovate de pedagogia: clasică, experimentală, autonomă/ știința educației, neoclasică); c) praxiologică, politica culturii/ educației, pedagogia aplicată/ agricolă; pedagogia practică/ tehnologia instruirii,

În acest cadru, este evidențiată, în mod special, contribuția adusă de Ștefan Bârsănescu la: a) inițierea unei noi științe pedagogice – politica educației, bazată pe valorile culturii (*Politica culturii în România contemporană – studiu de pedagogie*, 1937); b) dezvoltarea pedagogiei practice la nivelul continuității dintre didactica generală și tehnologia didactică deschisă spre pedagogia practică, exemplificată la nivelul lecției; c) elaborarea unei pedagogii profesionale (agricole) argumentată psihologic, antropologic și didactic (*Pedagogia agricolă – cu privire specială asupra educației agricole a poporului român*, 1946).

În **Capitolul 2, Dimensiunea epistemologică a pedagogiei lui Ștefan Bârsănescu**: a) sunt evidențiate criteriile epistemologice afirmate în filozofia cunoașterii, propuse ca obiective principale; b) este analizată evoluția istorică a pedagogiei pe o bază conceptuală necesară și pentru clasificarea științelor pedagogice; este fixat statutul epistemologic al pedagogiei.

1. Criteriile epistemologice de analiză a unității pedagogiei ca știință sunt probate istoric la nivel de obiect de studiu specific, normativitate specifică, metodologie de cercetare specifică, cu referință specială la cartea lui Ștefan Bârsănescu „Unitatea pedagogiei contemporane ca știință” (1936, 1976). Este avută în vedere evoluția istorică a pedagogiei, care, în viziunea lui Ștefan Bârsănescu se confruntă cu mai multe probleme critice: un obiect de studiu preluat și de alte științe sau chiar deturnat (copilul, în pedagogia psihologică; socializarea, în pedagogia sociologică); o metodologie de cercetare insuficient fundamentată; o normativitate redusă la principiile didactice; un limbaj imprecis, apropiat de cel ideologic. Pe acest fond, este evidențiat modul în care Ștefan Bârsănescu a analizat critic, în funcție de cele trei criterii epistemologice, stadiul atins de pedagogie în anul:

A) 1936 (*Unitatea pedagogie ca știință*, Iași, 1936): nedemnitare în plan teoretic, care nu poate fi depășită dacă nu se ajunge la un obiect de studiu unitar abordat din perspectivă proprie (educația, **nu** copilul, în pedagogia psihologică; formarea **nu** socializarea, în pedagogia sociologică), la metode de cercetare obiective, valorificând metoda istorică implicată în înțelegerea evoluției concepțiilor care au dus la progresul științei educației;

B) 1976 (*Unitatea pedagogie ca știință*, ediția a II-a, adăugită, 1976): evoluția pedagogiei, orientată spre științele educației, care reflectă unitatea de sistem (pedagogia teoretică – practică), susținută interdisciplinar, confirmată pe baza aceluiași trei criterii epistemologice (obiect de studiu, normativitate, metodologie de cercetare – specifice).

În final, sunt aprofundate concluziile generale elaborate de Ștefan Bârsănescu – în urma analizei evoluției pedagogiei între 1936-1976 care confirmă importanța criteriilor epistemologice, consacrate istoric:

a) sfârșitul secolului XIX – trecerea de la pedagogia clasică, filozofică la știința educației – descriptivă, experimentală, dialectică;

b) sfârșitul secolului XIX – primele decenii ale secolului XX: pedagogia științifică: experimentală (psihologică), descriptivă (sociologică, antropologică); istorică și comparată, neoclasică (filozofică);

b) epoca interbelică – a doua jumătate a secolului XX: pedagogia – știința descriptivă, explorativă, dialectică – a educației (care poate fi reconstruită filozofic / etic, epistemologic, axiologic; psihologic, sociologic), dezvoltată la nivel de: pedagogie teoretică – pedagogie practică, pedagogie generală – pedagogie diferențială; știința educației – arta educației; cercetare pedagogică (intensivă – productivă – creativă), orientată spre „pedagogizarea vieții”.

2. *Evoluția istorică a pedagogiei* este analizată special pentru a evidenția procesul de maturizare epistemologică, înregistrat de pedagogie ca știință specializată în studiul educației. Pe această bază este realizată clasificarea științelor pedagogice. În context istoric determinat, este analizată evoluția pedagogiei în epoca modernă (1900-1945) și contemporană (1945-1976).

În epoca modernă, sunt evidențiate cele două etape de evoluție, analizate de Ștefan Bârsănescu (1936, 1976): a) 1900-1918; b) 1919-1945. Este remarcată continuitatea pedagogiei clasice (secolul XIX) la nivel de pedagogie teoretică (filozofică) și practică (didactică) (1900-1918). În perioada interbelică, 1919-1945, este: a) prezentată dubla direcționare: neoclasică și științifică („pedagogia nouă”); b) relevată importanța pedagogiei generale sau fundamentale care confirmă obiectul de studiu specific, educația, aprofundat la nivelul a două ramuri: teoria educației și teoria învățământului (didactica generală); c) subliniată funcția îndeplinită de *pedagogia nouă, științifică*, prin utilizarea metodelor preluate din psihologie și sociologie, dar și prin resursele oferite de cercetarea istorică și teoretică aflate la baza pedagogiei neoclasică (filozofică, etică, personalitară, culturală, estetică, formativ-organicistă, vocațională).

Din perspectivă epistemologică, au fost fixate conceptele pedagogice de bază, identificate, definite și analizate de Ștefan Bârsănescu special pentru a evidenția unitatea pedagogiei contemporane ca știință, din punct de vedere deontologic și metodologic: a) idealul educației; b) formele educației (raportate la conținuturile educației); c) tehnologia educației (raportată la metodele de educație și instruire); d) ramurile pedagogiei: generală și diferențială; e) pedagogia

experimentală (psihologică); f) pedagogia descriptivă (sociologică); g) pedagogia clasică și neoclasică (filozofică).

În clasificarea științelor pedagogice, au fost evidențiate cele trei tendințe de evoluție, analizate de Ștefan Bârsănescu în epoca interbelică, din perspectivă epistemologică: 1. *Pedagogia generală* (ca pedagogie școlară/ teorie a educației și a învățământului); 2. *Pedagogiile noi*, determinate de problematica psihologică și socială a educației, abordată interdisciplinar; 3. *Pedagogiile speciale*, cu caracter aplicativ. În această perspectivă, au fost fixate *ramurile principale* dezvoltate în urma aplicării anumitor metodologii specifice, de tip interdisciplinar și intradisciplinar: a. *Pedagogia psihologică* (experimentală); b. *Pedagogia sociologică* (descriptivă); c. *Pedagogia ca știință autonomă a educației* (normativă, preocupată să stabilească legile educației prin metode de cercetare hermeneutică, fenomenologică, dialectică); d. *Pedagogia neoclasică, filozofică* (a culturii, esențialistă, existențialistă, experiențială – în România, pedagogia experienței proprii, promovată de Nicolae Iorga și Simion Mehedinți).

În perioada postbelică au fost evidențiate diviziunile pedagogiei semnalate de Ștefan Bârsănescu pentru a susține unitatea pedagogiei contemporane ca știință, la nivel ontologic (obiect de studiu specific) și de stil (normativ, metodologic), demonstrată prin legătura dintre pedagogia generală (care integrează pedagogia sistemică, istorică, socială, comparată, internațională, prospectivă) – pedagogia diferențială (pe vârste, profesională, curativă etc.) deschisă inclusiv spre didacticele particulare. Argumentarea acestei diviziuni a fost realizată în termii promovați de Bârsănescu, orientați spre metodologiile de cercetare specifice, preluate din sociologie (metoda descriptivă) și din psihologie (metoda experimentală), aprofundate permanent din perspectivă filozofică (teoretică și istorică, hermeneutică etc.).

În context epistemologic general, au fost evidențiate cele două modele de clasificare a științelor pedagogice în epoca postbelică, elaborate de Ștefan Bârsănescu din perspectivă sintetică și analitică. A fost fixat și analizat triumphiul pedagogiei construit de Ștefan Bârsănescu: la vârf, Știința educației – teoria generală a educației omului în ansamblul său, aflată în legături funcționale cu cele două laturi care includ: A. *Pedagogia generală*: a) Pedagogia sistematică (Teoria educației/ Fundamentele pedagogiei, Didactica generală, Didacticele speciale); b) pedagogia istorică (istoria ideilor pedagogice; istoria culturii pedagogice; istoria educației și a învățământului; istoria științei educației); c) pedagogia comparată (pedagogia socială, pedagogia internațională, pedagogia prospectivă); B. *Pedagogia diferențială*: a) pedagogia profesională (generală, pe vârste, curativă, a muncii, agricolă, industrială etc. școlară, universitară, specială etc.); b) pedagogia elaborată interdisciplinar (pedagogia psihologică, pedagogia sociologică, pedagogia antropologică, pedagogia filozofică).

Din perspectivă analitică, a fost valorificată clasificarea argumentată de Ștefan Bârsănescu la nivelul unor modele pe care le-am construit:

I). Modelul pedagogiei sistematice, raportat special la teoria generală a educației: 1. Introducere. Metodologia de cercetare: logica cercetării și tehnica cercetării pedagogice); 2. Pedagogia generală: fundamentele pedagogiei, etiologia pedagogiei (cauzele, comunitățile, factorii obiectivi), metodele de educație (stilurile, căile implicate în procesul educativ), praxiologia pedagogică (acțiunile educatorului, influențele pedagogice ale mediului, legile aplicației practice);

3. Pedagogia diferențială, care are în vedere „sarcina generală” (domeniile de formare de bază) și sarcinile principale (ale educației globale, sociale, individuale);

II). Modelul didacticii generale, raportat special la Pedagogia sistematică: 1. Fundamentele didacticii generale și determinarea conceptelor (explicații și interpretări „noționale”; conceptele fundamentale); 2. Învățământ și societate (proiectarea curriculară, modele de curriculum, curriculum în proiectarea didactică); 3. Elementele structurale ale instruirii în procesul de învățământ (aspectele: teleologice și axiologice; psihologice ale învățării; metodologice generale și specifice).

III). Modelul pedagogiei diferențiale: raport la dimensiunea aplicativă a pedagogiei generale: 1.

Pedagogia pe vârste (preșcolară, școlară, universitară, a adulților, a familiei); 2. Pedagogia profesională (agrară, industrială, militară etc.); 3. Pedagogia specială (curativă, defectologică).

3. Statutul epistemologic al pedagogiei, subiect dezvoltat pe larg de Ștefan Bârsănescu pe tot parcursul operei sale, este abordat în condiții de cercetare fundamentală, istorică și teoretică. În acest context: a) a fost evidențiată teza pedagogiei științifice, bazată pe teorii, legi, principii care pornesc de la fapte, ca toate științele, fără a eluda fundamentele filozofice; b) a fost subliniată legătura dintre dimensiunea filozofică a pedagogiei neoclasice și pedagogia experienței sociale, reflectată special la nivelul pedagogiei culturale; c) a fost marcat procesul istoric de consolidare epistemologică a pedagogiei (pedagogia: reconștrucționistă, nondirectivistă/ S.U.A., pedagogia dialectică/ Germania; didactică psihologică/ Piaget, Elveția; știința și arta educației/ Belgia; tratat de științele pedagogice/ Franța, pedagogia generală: fundamentele pedagogiei, didactica, teoria educației/ România).

În concluzie, a fost fixată și consolidată teza avansată de Ștefan Bârsănescu în condiții de cercetare fundamentală, referitoare la pedagogia științifică dezvoltată în România interbelică și postbelică, validată ontologic (prin teorii, concepte, definiții, judecăți și raționamente care confirmă obiectul de studiu specific), normativ, stilistic (prin legi axiomatice, legi dinamice, quasi- legi/ legi statistice) și metodologic (prin metode de cercetare fundamentate filozofic, psihologic, sociologic).

În **Capitolul 3, Dimensiunea praxiologică a pedagogiei lui Ștefan Bârsănescu**, obiectivele propuse au structurat problematica analizată special pentru: a clarifica modelul de cercetare pedagogică fundamentală, istorică și teoretică; a fixa valoarea pragmatică a pedagogiei culturii, abordată ca direcție a pedagogiei filozofice moderne (interbelice) și contemporane (postbelice); a evidenția importanța pedagogiei practice orientată de Ștefan Bârsănescu la nivel de pedagogie profesională (agricolă) și de didactică generală (tehnologie didactică).

1. Cercetarea pedagogică fundamentală, istorică și teoretică a fost analizată la nivel de model promovat de Ștefan Bârsănescu, în perioada de maturizare epistemologică (1960-1980), prin elaborarea unor sinteze calitative. În această perspectivă, dimensiunea praxiologică a operei lui Ștefan Bârsănescu a fost argumentată la nivel epistemologic superior, teoretic și practic. A fost evidențiată special contribuția lui Ștefan Bârsănescu la cercetarea fundamentală istorică, probată prin elaborarea unui *Manual pentru învățământ pedagogic* (liceal și postliceal), (Bârsănescu, Ș. coordonator, *Istoria pedagogiei. Manual pentru liceele pedagogice și institutele pedagogice*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1970), cu impact social semnificativ din punct de vedere epistemologic și didactic. La acest nivel a fost propus un model de analiză-sinteză a istoriei pedagogice din perspectivă praxiologică și didactică, bazat pe valorificarea criteriilor

epistemologice consacrate, cu referință la: obiectul de studiu specific (istoria teoriei și a practicii pedagogice), normativitatea specifică (principiile hermeneutice care ordonează interpretarea istorică), metodologia de cercetare specifică, realizată prin metode specifice: documentară, analiza istorică, monografică, sociologică, comparativă.

În raport de datele oferite de Ștefan Bârsănescu în „Dicționar cronologic” (Bârsănescu, Ș. *Educația, învățământul, gândirea pedagogică din România*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1978) prin metoda documentării a fost elaborat și aplicat (valorificat) un model de analiză a istoriei educației, învățământului și a gândirii pedagogice în România, din epoca veche, feudală, modernă și contemporană, reluat și aprofundat special din perspectivă premodernă, modernă și contemporană. În acest context:

a) a fost evidențiată contribuția generală adusă de Ștefan Bârsănescu la realizarea unui produs superior al cercetării fundamentale, coordonat și finalizat sub titlul de *Dicționar de pedagogie contemporană* (1969) (Bârsănescu, Ș. sub. redacția generală, 1969)

b) au fost ordonate conceptele elaborate de Ștefan Bârsănescu la nivelul a două tipologii care integrează: 1) Conceptele fundamentale: Activitatea școlară, Cultura, Cultura generală, Educația, Idealul educativ; Pedagogia, Pedagogia culturii, Pedagogia istorică, Metodica, Principiile didactice, Tehnologia didactică, Universitatea); 2) Conceptele operaționale: Lecția, Clasa de elevi, Disciplina școlară, Analiza epistemologică, Ramuri ale pedagogiei, Paideia, Autoritate și libertate, Istoriografia pedagogiei românești, Inducția pedagogică, Pedagogia practică, Prelegerea, Seminarul pedagogic.

În raport de conceptele pedagogice fundamentale și operaționale promovate în cadrul *pedagogiei culturii* au fost stabilizate fundamentele praxiologice (teoretice aplicate) ale domeniului probate de Ștefan Bârsănescu prin analiza teoriilor pedagogice mature „încadrate în exigențele epistemologiei moderne”: a) teoria pedagogiei științifice („pedagogia = știință tehnologică”/ Brezinka)); b) teoria educației (ca activitate sau acțiune orientată spre atingerea unor scopuri pedagogice); c) teoria intereducației (corelației dintre educator – educat); d) teoria personalității (centrată asupra „idealului educativ”. În context deschis, a fost analizat, în spirit praxiologic deschis:

A) Obiectul de studiu specific pedagogiei delimitat de Ștefan Bârsănescu din perspectiva (re)constituirii istorice și teoretice a „unității pedagogiei ca știință” specializată în studiul educației „ca tot” în condiții de optimizare normativă și didactică (raportată la cultură ca principiu fondator), dezvoltate din perspectivă filozofică/ normativă, clasică și neoclasică; antropologică, psihologică, sociologică;

B) Normativitatea specifică pedagogiei, argumentată de Ștefan Bârsănescu prin: legi-axiome (construite în funcție de valori); legile propriu-zise (statistice, probabilistice), afirmate ca legități; principii generale, investigate istoric (Comenius, Herbart, Hubert etc.), care reflectă imperativul „conformității educației” cu natura, cu cultura (Bârsănescu), cu elevul, cu metodele instruirii, cu conținuturile și scopurile educației, cu resursele individualității, cu mijloacele specifice educației și ale învățământului ;

C) Metodologia de cercetare specifică pedagogiei, fundamentată istoric și teoretic, deschisă spre investigații empirice, experimentale (psihologice), descriptive (sociologice etc.) care conferă

pedagogiei calitatea de știință analitico-tehnologică, teleologică, validată sau pe cale de validare epistemologică prin construcția unui limbaj științific specific pedagogiei.

2. Pedagogia culturii a fost analizată ca direcție a pedagogiei filozofice interbelice și postbelice, promovată de Ștefan Bârsănescu la nivel normativ, prin valorificarea culturii ca principiu fondator. Investigația întreprinsă a avut în vedere dimensiunea praxiologică dezvoltată de autor la nivel macrostructural (politica culturii/ educației, pedagogia profesională) și microstructural (didactica generală, tehnologia didactică). La linia de intersecție dintre cele două niveluri poate fi identificată contribuția adusă de autor, la începutul epocii postbelice, în domeniul pedagogiei profesionale (agricole).

Cercetarea a avut în vedere concepția lui Ștefan Bârsănescu despre „Politica culturii”, realizată în 1937 într-un studiu de pedagogie, deschizător de drumuri în „politica educației” sau „politologia educației”, lansată în epoca modernă (interbelică) ca nouă știință pedagogică sau știință a educației (Bârsănescu, Ș. *Politica culturii, Studiu de pedagogie*, 1937, ediția a II-a, 2003). În acest context, a fost analizată concepția autorului despre politica culturii (definită economic, psihologic, sociologic, juridic, antropologic/ comunitar), care favorizează educația la nivel funcțional-structural, ca bază necesară pentru elaborarea unei politici a educației, cu impact major la nivel de sistem național de cultură, educație și învățământ. Ca urmare, demersul dezvoltat a evidențiat direcțiile de acțiune identificate în opera lui Ștefan Bârsănescu, semnificative în măsura în care ele promovează: A) o pedagogie a culturii; B) o pedagogie a modelelor; C) o pedagogie aplicată.

A) În demersul propus pentru a identifica și reconstitui o pedagogie a culturii: a) au fost actualizate și analizate conceptele, care asigură „obiectul lucrării” (politica, cultura, educația, cultura-educație, scopurile și mijloacele culturii și ale educației și ale culturii-educație; izvoarele politicii culturii-educației; b) a fost evidențiat scopul general al politicii culturii-educației = învățământul bazat pe valorile superioare ale culturii, pe receptarea, trăirea și crearea și propagarea acestora; c) a fost reactivat spiritul politicii culturii afirmat de mari personalități ale culturii române, grupați în: urmașii lui Titu Maiorescu (I. Petrovici, P.P. Negulescu, C. Rădulescu-Motru); adepții lui Nicolae Iorga (Nae Ionescu, N. Crainic, P. Șeicaru); apărătorii europenizării pe linia lansată de C. Stere, G. Ibrăileanu, M. Ralea); reprezentanții Institutului Social Român – cu contribuția specială a lui D. Gusti; d) a fost semnalată organizarea instituțională în „sistem centralizat și descentralizat”, perfecționat prin instituționalizarea Ministerului Culturii Național cu două mari departamente: administrarea culturii și învățământului, cu deschideri ample spre „educația adulților; creația culturii superioare care constituie baza educației social și a învățământului școlar și universitar; e) a fost analizată „politica mare a culturii, *intensivă* prin legi, instituții și programe școlare și *extensivă* prin capacitatea sa de „a cuprinde toate categoriile sociale” și de a valorifica resursele superioare ale unui „naționalism cultural”: ontologic (N. Iorga), romantic (S. Mehedinți), etic (C. Rădulescu-Motru), critic (I. Petrovici) (Ștefan Bârsănescu, *Medalioane. Pentru o pedagogie a modelelor*, Editura Junimea, Iași, 1983).

B) În demersul propus pentru a identifica și reconstitui *o pedagogie a modelelor*, a fost actualizată viziunea promovată de Ștefan Bârsănescu în condiții de cercetare istorică, orientată asupra spiritului politicii culturii (afirmat de mari personalități ale culturii române, evocate în cartea *Politica culturii. Studiu de pedagogie* (1937). Analiza realizată a avut în vedere această temă

aprofundată de autor spre finalul vieții în cadrul unor „medalioane” cu referință la istoria științei românești și universale (Bârsănescu, Ș. *Medalioane. Pentru o pedagogie a modelelor*. Iași: Editura Junimea, 1983), cu referință la contribuțiile speciale aduse în politica culturii și a educației de:

a. Spiru Haret (1851-1912) – un model cultural aplicat în politica educației ca „ministru al școlilor” (1897-1899, 1901-1904, 1907-1910) și ca autor al unei teorii sociologice originale (*Mecanica socială*, 1910); a fundamentat sistemul național de învățământ, bazat pe articularea necesară între învățământul primar – secundar – superior, deschis spre formarea pedagogică a profesorilor („Seminarul pedagogic universitar”) și spre educația permanentă (educația extrașcolară pentru elevi și părinți, intrată în istorie sub numele de „haretism”).

b. Alexandru D. Xenopol (1847-1920) – un model cultural, aplicat în cercetarea istorică, bazată pe documentare, analiză-sinteză, argumentare a cauzalității specifice (seriile istorice/fenomenele de repetare) diferită de determinismul cauzal existent în științele naturii.

c. Nicolae Iorga (1871-1940) – un model cultural bazat pe o amplă și aprofundată documentare istorică, lingvistică, filozofică, sociologică, dar și didactică – prin „lecții substanțiale care prezintă ideile în sistem”,

d. Dimitrie Gusti (1880-1955) – un model cultural construit sociologic, argumentat teoretic, raportat la două categorii de funcții ale societății: constitutive – economică, culturală; normative – juridică, politică.

e. Onisifor Ghibu (1883-1972) – un model cultural argumentat socio-pedagogic, care militează pentru o pedagogie românească militantă, teoretic („*Puncte cardinale pentru o concepție românească în educație*”, 1941) și instituțional (Universitatea din Cluj, 1919).

f. Petre Andrei (1891-1940) – un model cultural existențial fundamentat sociologic, valorificat pedagogic prin elaborarea conceptului de Universitate definit prin funcțiile sale generale, de dezvoltare a științei și de formare profesională și civică la nivel superior.

C) În demersul propus pentru a identifica și reconstitui **o pedagogie aplicată** a fost valorificată *pedagogia culturii* – elaborată și consolidată de Ștefan Bârsănescu în epoca modernă (interbelică) și contemporană (postbelică) – la nivel macrostructural, în zona pedagogiei profesionale (agricole) – o pedagogie agricolă care susține o antropologie a educației agricole a țaranului român, cu referințe explicite la știința educației agricole a țaranului român și la știința educației agricole a școlărilor (Bârsănescu, Ș. *Pedagogie agricolă. Cu privire specială asupra educației agricole a poporului român*. Iași: Tipografia „Lupta Moldovei”, 1946).

3. Pedagogia practică, aplicată în activitatea de instruire, în context *microstructural*, a fost analizată în funcție de cercetările speciale realizate de Ștefan Bârsănescu în *Tehnologia didactică* (1939) și în *Pedagogia practică. Știința artei didactice (cu planuri de lecție)* (1946). La acest nivel, a fost evidențiată contribuția majoră a lui Ștefan Bârsănescu la dezvoltarea *didacticii generale* prin: a) lansarea – în premieră în arealul românesc – a conceptului de tehnologie didactică (1939); b) accentuarea dimensiunii practice a pedagogiei, susținută prin știința artei didactice, exemplificată cu planuri de lecție semnificative.

În prezentarea conceptului de tehnologie didactică, a fost reliefată concepția generală a lui Ștefan Bârsănescu, elaborată în condiții de cercetare istorică și teoretică, tipică pentru pedagogia culturii: a) instruirea = o formă esențială de activitate umană care are menirea de a înălța pe culmi

mai nobile de viață omul, comunitatea etnică și umanitatea prin cultivarea valorilor spiritului; b) didactica generală = știința artei didactice aprofundate în apa binecuvântată a culturii; c) lecția ideală = opera unui spirit superior capabil să reprezinte un viu mănunchi de năzuințe, după valorile mari ale culturii.

În analiza aprofundată a conceptului de tehnologie didactică: a) a fost fixată calitatea tehnologiei didactice de reper metodologic prin intermediul căruia didactica generală aplică pedagogia filozofică a culturii în procesul de învățământ, în activitatea de instruire realizată prin trei acțiuni psihologice: receptarea, trăirea și crearea valorilor culturii, reflectate în programele școlare; b) au fost subliniate scopurile procesului de educație care vizează dezvoltarea capacităților elevilor de a recepta, de a trăi și de a crea valori; c) a fost explicată legătura dintre aceste scopuri și tipurile de lecție – de transmitere a culturii, de trăire a ideilor, de formare a capacității de creație a elevilor.

În cercetarea istorică a cărții lui Bârsănescu „Pedagogia practică. Știința artei didactice, vol. I (cu planuri de lecție)” (1946):

a) a fost subliniată importanța experienței didactice a autorului (10 ani profesor de pedagogie la Școala Normală, „Vasile Lupu”, Iași; mai bine de un deceniu profesor la Facultatea de Filozofie și Litere și totodată director al Seminarului Pedagogic Universitar – Iași;

b) a fost prezentată problematica promovată de „pedagogia practică”, dezvoltată ca „știința artei didactice”: problemele fundamentale (istorice, filozofice, culturale, didactice); părțile componente (ascultare, tranziție dintre ascultare și lecția nouă, lecția nouă, de predat); tipurile (de transmitere/ receptare, trăire, creație - culturală); aspectele structurale (cu referință la disciplinele și gradele de învățământ); un model de lecție (validat la nivel de pedagogie filozofică a culturii); normativitatea (principiul: sensului propriu, metodei, inefabilului/ empatiei);

c) a fost elaborat un model de clasificare și analiză a tipurilor de lecție, în funcție de valorile pedagogiei filozofice a culturii (model construit la nivelul legăturii dintre tipul de lecție – scopul general – obiectivele specifice). În finalul capitolului și al tezei a fost definitivat „un model praxiologic de lecție”, raportat la Pedagogia practică/ Știința artei didactice și la Pedagogia aplicată/ Tehnologia didactică, model care integrează longitudinal:

a. Principiile de conducere (sensul propriu al temei și al subiectului; desfășurarea metodică; încrederea cultivată în forțele proprii);

b. Etapele lecției: *organizarea* (administrativă, pedagogică); *ascultarea* (controlul sarcinilor, verificarea și fixarea rezultatelor; notarea); *trezirea* la lecția nouă (pregătirea, „punctarea momentului”, înviorarea psiho-fizică, asigurarea ordinii didactice); *predarea lecției noi* (30-35 de minute, valorificate în funcție de tipul de lecție); *închiderea lecției* (fixarea subiectului învățat, stabilirea sarcinilor pentru lecția viitoare).

Prin interpretare istorică, sincronică – diacronică: a) a fost evidențiată actualitatea concepției despre lecție promovată la nivel de premise normative și de model de desfășurare metodică, apropiat de cerințele construcției curriculare, bazată pe legătura dintre acțiunile de predare, învățare, evaluare – precedate de o secvență de organizare eficientă (administrativă și pedagogică); b) a fost semnalată prezența inoportună, greșită din punct de vedere pedagogic, a notării elevilor, în partea a II-a a lecției („lecția de ascultare”), notare care din perspectivă curriculară trebuie realizată la finalul lecției

pentru a evalua *sumativ* (sau *cumulativ*) activitatea elevilor pe tot parcursul lecției. Astfel, se remarcă faptul că obiectivele au fost atinse, iar prin conținutul tezei a fost confirmată **ipoteza cercetării**.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Pe parcursul celor trei capitole ale tezei s-a analizat actualitatea pedagogiei filozofice a culturii elaborată de Ștefan Bârsănescu în epoca modernă (interbelică) și contemporană (postbelică), care constituie problema științifică identificată și rezolvată prin demonstrația realizată la nivelul dimensiunii sale istorice, epistemologice și praxiologice. În această perspectivă, s-a valorificat strategia de cercetare istorică sincronică și diacronică, prioritară fiind metoda analizei documentelor istorice primare (opera autorului) și secundare (referințele istorice la opera autorului).

1. S-a evidențiat și s-a valorificat, în Capitolul I, dimensiunea istorică a pedagogiei lui Ștefan Bârsănescu în condițiile analizei vieții și operei autorului, a lucrărilor sale fundamentale și a referințelor semnificative identificate în literatura de specialitate, realizate din perspectiva longitudinală, orizontală, a istoriei cronologice și verticală, aprofundată, a pedagogiei istorice. Obiectul cercetării – opera autorului – a fost abordat la nivelul relației dintre „istorie și teorie”, dintre modelul formativ promovat în epoca modernă (interbelică) și contemporană (postbelică) și pedagogia filozofică, a culturii, dezvoltată de autor între 1920 și 1984. S-au valorificat, astfel, cercetările întreprinse de: a) istoria pedagogiei românești interbelice, care evidențiază pedagogia filozofică bazată pe valorificarea normativă a culturii, teoretică (epistemologică) și practică (politică, profesională, didactică) (Ion Gh. Stanciu, 1995, 2006); b) pedagogia istorică, care susține „unitatea pedagogiei contemporane ca știință”, demonstrată la nivel de principiu fondator (cultura), de construcție a unui noi științe pedagogice (politică educației), de model de fundamentare a reformei învățământului”, de sinteză biobibliografică.

Pe acest fond, s-a argumentat contribuția lui Ștefan Bârsănescu la: a) dezvoltarea pedagogiei interbelice în cadrul direcției filozofice, afirmată prin *modelul culturii*, deschis spre modelul formativ-organicist, al personalității de vocație, al școlii creative, dar și spre pedagogia sociologică și psihologică; b) inițierea unei noi științe pedagogice – *politica educației (Politica culturii în România contemporană – studiu de pedagogie, 1937)*; c) lansarea conceptului de *tehnologie a instruirii*, cu implicații la nivel de didactică generală (*Tehnologia didactică – prelegeri universitare, 1939*), de pedagogie practică (*Pedagogie practică. Știința artei didactice – cu planuri de lecție, 1946*) și de pedagogie profesională (*Pedagogia agricolă – cu privire specială asupra educației agricole a poporului român, 1946*); d) consolidarea epistemologică a pedagogiei prin produsele cercetării fundamentale, teoretice (*Dicționar de pedagogie contemporană, 1969; Unitatea pedagogiei contemporane ca știință, 1976*) și istorice (*Dicționar cronologic. Educația, învățământul, gândirea pedagogică din România, 1978; Istoria științelor din România. Pedagogia, 1984*).

2. S-a cercetat, în Capitolul 2, dimensiunea epistemologică a pedagogiei lui Ștefan Bârsănescu, analizând criteriile care susțin „unitatea pedagogiei ca știință” în condiții de evoluție istorică, în perspectiva dobândirii unui statut epistemologic autonom, în epoca modernă și contemporană. În funcție de criteriile epistemologice reconstituite istoric (obiect de studiu, normativitate și metodologie – specifice), valorificate în analiza cărții „Unitatea pedagogiei contemporane ca știință” (1936, 1976), s-au evidențiat: a) problemele critice ale pedagogiei,

înregistrate în plan ontologic și normativ (interferența cu psihologia experimentală și sociologia descriptivă; limbaj imprecis), care generează o anumită „nedemnitare în plan teoretic”, persistentă în epoca modernă (interbelică);

b) orientarea spre „științele educației”, care tind să susțină „unitatea de sistem” (pedagogia teoretică – practică; pedagogia: sociologică, psihologică, filozofică / neoclasică), identificată prin cercetarea sincronică-diacronică a evoluțiilor înregistrate în epoca modernă (interbelică) și contemporană (postbelică).

În analiza *evoluției pedagogiei*, în epoca modernă (1900-1945), s-a evidențiat: a) continuitatea între *pedagogia clasică*, teoretică (filozofică) și practică (didactică) (1900-1918) și *pedagogia nouă, științifică (psihologică și sociologică)* (1919-1945); b) conceptele de bază care susțin „unitatea pedagogiei contemporane ca știință” (idealul educației; formele și conținuturile educației, tehnologia educației și a instruirii, metodele didactice); c) modelul de *clasificare a științelor pedagogice*, utilizat de Bârsănescu, justificat epistemologic: *Pedagogia generală; Pedagogiile noi; Pedagogiile speciale*, aplicative; *Pedagogia psihologică* (experimentală); *Pedagogia sociologică* (descriptivă); *Pedagogia, știință autonomă a educației* (normativă, hermeneutică, fenomenologică, dialectică); *Pedagogia filozofică, neoclasică, Pedagogia „experienței proprii”* (promovată de Nicolae Iorga și Simion Mehedinți).

În analiza epocii contemporane, postbelice, s-au evidențiat: **a)** „Diviziunile pedagogiei” fixate epistemologic de Bârsănescu la nivelul legăturilor dintre *Pedagogia generală* (sistemică, istorică, socială, comparată, internațională, prospectivă) și *Pedagogia diferențială* (pe vârste, profesională, curativă etc.), dintre didactica generală și didacticele speciale (pe discipline de învățământ); **b)** „Triunghiul pedagogiei” construit de autor ca model epistemologic, care are la vârf *Știința generală a educației* raportată la *Pedagogia generală* și *Pedagogia diferențială*; **c)** *Științele pedagogiei fundamentale – Pedagogia sistematică și Didactica generale* – prezentate de Ștefan Bârsănescu la nivel *analitic* (de programe analitice). În funcție de analiza istorică întreprinsă de Bârsănescu, orizontal (cronologic) și vertical (epistemologic), am evidențiat statutul „pedagogiei științifice” bazată pe teorii, legi, principii care „pornesc de la fapte”, ordonate normativ (filozofic), consolidate epistemologic în cadrul unui *proces istoric* cu caracter deschis, confirmat prin studii de *pedagogie comparată*, cu exemple semnificative (S.U.A., Germania; Elveția; Belgia; România).

3. S-a analizat, în Capitolul 3, dimensiunea praxiologică a pedagogiei lui Ștefan Bârsănescu, evidențind contribuția sa la realizarea unor produse la nivel de cercetare fundamentală (istorică și teoretică), la afirmarea epistemologică a pedagogiei culturii, la promovarea unei pedagogii practice, susținută în termeni de tehnologie didactică. Prin cercetare pedagogică fundamentală, produsele calitative, redactate la nivel de manual de istorie a pedagogiei (1970) și de dicționar cronologic (1978), de „dicționar de pedagogie contemporană” (1969) și de tratat de epistemologie pedagogică (1936, 1976), finalizate sintetic în 1984 (*Istoria științelor în România – Pedagogia*), au fost valorificate în cadrul tezei prin: **a)** modelul de analiză-sinteză a istoriei pedagogiei, argumentat epistemologic: obiect de studiu specific = istoria teoriei și practicii educației; normativitate specifică = interpretarea sincronică- diacronică; metodologia specifică = metoda documentării pe bază de surse primare și secundare; **b)** *conceptele pedagogice* evidențiate, *fundamentale* (cultura, educația, pedagogia, tehnologia didactică ...) și *operaționale* (lecția,

pedagogia practică, ...); c) *pedagogia culturii*, tratată ca „știință analitico-tehnologică, teleologică” validată prin obiect de studiu, normativitate, metodologie de cercetare, limbaj științific – *specifice*.

4. Pedagogia culturii, promovată de autor ca direcție a pedagogiei filozofice interbelice (și postbelice), a fost analizată la nivelul dimensiunii sale praxiologice, evidențiind contribuțiile speciale aduse de Bârsănescu, la: a) inițierea unei noi științe pedagogice – *Politica educației*, argumentată epistemologic (în *Politica culturii. Studiu de pedagogie*, 1937), prin obiect de studiu specific (politica, cultura, educația, instituțiile / ministerul culturii...), normativitatea specifică (constituția și legile) și metodologie de cercetare specifică (deschisă spre rezolvarea problemelor tuturor „categoriilor sociale”, prin cultură și educație, cu exemplificări în arealul românesc (Nicolae Iorga, Simion Mehedinți...); b) reconstituirea unei „pedagogii a modelelor”, prin prezentarea unor „medalioane” culturale, validate istoric: Spiru Haret; Alexandru D. Xenopol Nicolae Iorga; Onisifor Ghibu; Petre Andrei; c) promovarea unei *pedagogii aplicate*, la nivel profesional (*Pedagogia agricolă*, 1946).

Pedagogia practică, promovată de Ștefan Bârsănescu, în spiritul pedagogiei filozofice a culturii, a fost analizată, în cadrul tezei, prin evidențierea contribuției autorului la: a) lansarea unui nou concept pedagogic – *Tehnologia didactică* (1939) – care susține „*Știința artei didactice (cu planuri de lecție)*” (1946); b) prezentarea unor modele de lecție, care pot fi valorificate și în prezent prin cercetarea istorică, sincronică-diacronică, a structurii lor de funcționare, validată din perspectivă actuală, *curriculară*.

RECOMANDĂRI

Sugestiile sunt adresate cadrelor didactice din învățământul preuniversitar și universitar, cercetătorilor din domeniul științelor educației și studenților care se pregătesc pentru cariera didactică (și pentru cercetarea pedagogică fundamentală și operațională), în cadrul instituțiilor de profil: universități pedagogice, facultăți de pedagogie, departamente pentru formarea profesorilor pentru învățământul preșcolar și primar departamente pentru formarea profesorilor pentru învățământul secundar și universitar etc.

La acest nivel, se are în vedere importanța rezultatelor cercetării fundamentale, istorice și teoretice, valorificate special în tezele doctorat în domeniul *Științele educației*, specializarea *Pedagogia istorică*. Recomandările pe care le prezentăm sub formă de sugestii cu caracter metodologic și operațional, fundamentate în plan conceptual și instrumental, sunt adresate:

1. Profesorilor din învățământul școlar și universitar:

- valorificarea modelului de cercetare istorică util în abordarea dimensiunii epistemologice a oricărei discipline de învățământ, în perspectiva identificării și a accentuării structurii sale de bază, cu impact formativ pozitiv, durabil, permanent

- cunoașterea conceptului de istoriografie și a metodelor de cercetare istorică, necesare în proiectarea și unui învățământ educativ, în general, și a unor activități de educație nonformală (moral-civice, moral-politice, moral-religioase etc.) în mod special

- antrenarea capacităților de proiectare *curriculară* a lecției, prin raportarea la conceptele pedagogice promovate de Ștefan Bârsănescu, actualizate în condiții de cercetare istorică sincronică-diacronic pe parcursul tezei, sintetizate în Anexa nr. 3 (*Dicționar de pedagogie modernă și*

contemporană): activitatea școlară, cultura, cultura generală, didactica, educația, educația morală, principiile didactice

2. Profesorilor de pedagogie/ științele educației din învățământul liceal și universitar, implicați în formarea cadrelor didactice de la toate treptele și disciplinele de învățământ:

- valorificarea modelului de cercetare istorică, bazat pe strategia de investigație sincronică-diacronică și pe metoda analizei hermeneutice a unor texte fundamentale, necesare în construcția fundamentelor epistemologice ale oricărui curs și seminar universitar și lecție – din domeniul științelor educației (fundamentale, aplicate, elaborate interdisciplinar;

- analiza istorică a procesului de consolidare epistemologică a pedagogiei / științele educației în contextul evidențierii unității pedagogiei contemporane ca știință probată la nivel de obiect de studiu specific, de stil sau metodologie de cercetare științifică, de normativitate specifică și al validării statutului academic și social al Universității ca „școală de învățământ superior”;

- raportarea permanentă la conceptelor promovate de Ștefan Bârsănescu, importante și în context actual, la nivel de învățământ pedagogic universitar și nonuniversitar (liceal): istoria pedagogiei, pedagogia istorică, istoriografia pedagogiei naționale și universale, experiența pedagogică, pedagogia învățământului universitar, universitate;

- aplicarea modelului normativ de perfecționare a profesorilor construit de Ștefan Bârsănescu la nivel de antropologie pedagogică și de pedagogie a culturii;

- deschiderea spre toate dimensiunile epistemologice și deontologice ale conceptelor de cultură, cultură generală, inteligență, ideal educativ, unitatea pedagogiei contemporane ca știință (1936, 1976) – abordate ca surse de perfecționare / autoperfecționare permanent;

- antrenarea capacităților profesorului de pedagogie de implicare la nivel de politică a educației, realizată prin aprofundarea problematicii unei noi științe a educației (politică educației, fundamentată la nivel de politică a culturii) și a unui nou concept (tehnologie didactică, pedagogie practică) în epoca modernă (interbelică), perfecționate social și consolidate epistemologic în epoca contemporană (postbelică).

3. Cercetătorilor din domeniul pedagogiei/ științelor educației, implicați în elaborarea unor decizii de politică a educației importante la nivel de sistem și de proces de învățământ:

- valorificarea relației dintre dimensiunea istorică – epistemologică – praxiologică a științelor educației, în contextul unei politici educaționale reformatoare, inovatoare, necesară la nivel de sistem și de proces de învățământ, în context comunitar național și european, regional și local;

- analiza raporturilor dintre științele educației fundamentale și științele educației aplicate, între pedagogia generală și pedagogia profesională, între didactica generală și didacticele speciale, între tehnologia didactică și lecție, raporturi identificabile în opera lui Ștefan Bârsănescu, cercetată din perspectiva actualității sale istorice, argumentată epistemologic și praxiologic;

- fixarea unor modele de cercetare a educației, instruirii, proiectării curriculare a lecției etc. care valorifică stadiul istoric atins în problema studiată, fundamentat teoretic, metodologic și praxiologic;

- elaborarea unor modele de cercetare a educației, instruirii, proiectării curriculare bazate pe valorificarea conceptelor fundamentale și operaționale definite de Ștefan Bârsănescu la nivel de pedagogie a culturii, epistemologie pedagogică tehnologie didactică, politica culturii/ educației,

pedagogie practică, pedagogie profesională, concepte identificate și analizate pe parcursul tezei, sintetizate în Anexa nr. 3.

4. Studenților/ masteranzilor/ doctoranzilor în domeniul pedagogiei / științelor educației:

- stimularea capacității de cercetare fundamentală (istorică și teoretică) necesară în elaborarea oricărei lucrări științifice de licență/ masterat (disertație)/ doctorat, în analiza stadiului istoric atins în tema / problema studiată și în fixarea aparatului conceptual (abordat și confirmat istoric), dar și în construcția modelelor care vor fi validate în condiții de experiment pedagogic

- oferirea unor modele de existență, dedicată științei, în general, științelor educației în special, semnificative prin exemplul vieții și operei lui Ștefan Bârsănescu, dar și prin personalitățile incluse de acesta într-o *pedagogie a modelelor* și prin sinteza publicată în 1984 (ultimul an al vieții) sub genericul „Istoria științelor în România – Pedagogia”.

BIBLIOGRAFIE

1. ALBULESCU, I. *Istoria gândirii și practicii pedagogice românești*. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2005. 449 p. ISBN 973-686-769-2.
2. BÂRSĂNESCU, Ș. *Dicționar cronologic. Educația, învățământul, gândirea pedagogică din România*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1978.
3. BÂRSĂNESCU, Ș. *Istoria pedagogiei românești*. București: Editura Societatea Română de Filozofie. 1941. 207 p.
4. BÂRSĂNESCU, Ș. *Istoria pedagogiei. Manual pentru liceele pedagogice și institutele pedagogice de 2 ani*. Ediția a II-a. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1970. 397 p.
5. BÂRSĂNESCU, Ș. *Istoria științelor în România*. București: Editura Academiei R.S.R., 1984. 123 p.
6. BÂRSĂNESCU, Ș. *Medalioane. Pentru o pedagogie a modelelor*. Iași: Editura Junimea, 1983. 265 p.
7. BÂRSĂNESCU, Ș. *Pedagogia practică. Știința artei didactice (cu planuri de lecție)*. Craiova: Editura „Scrisul Românesc” S.A., 1946b. 287 p.
8. BÂRSĂNESCU, Ș. *Pedagogia practică. Știința artei didactice*. Craiova: Editura Scrisul românesc, 1946. 312 p.
9. BÂRSĂNESCU, Ș. *Pedagogie agricolă. Cu privire specială asupra educației agricole a poporului român*. Iași: Tipografia Lupta Moldovei, 1946. 216 p.
10. BÂRSĂNESCU, Ș. *Politica culturii în România contemporană. Studiu de pedagogie*. Iași. 1937. 357 p.
11. BÂRSĂNESCU, Ș. *Politica culturii în România contemporană. Studiu de pedagogie*. Ediția a II-a. Iași: Polirom, 2003. 380 p.
12. BÂRSĂNESCU, Ș. sub redacția generală. *Dicționar de pedagogie contemporană*. București: Editura Enciclopedică Română, 1969. 277 p.
13. BÂRSĂNESCU, Ș. *Unitatea pedagogiei contemporane ca știință*. Ediția a 2-a. Colecția Pedagogia secolului XX. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1976. 511 p.
14. BÂRSĂNESCU, Ș. *Unitatea pedagogiei contemporane ca știință*. Iași: Tipografia Concesionară Alexandru Țerek, 1936. 406 p.
15. BÂRSĂNESCU, Ș., BÂRSĂNESCU, F. *Educația, învățământul, gândirea pedagogică din România*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1978. 207 p.
16. BOCOȘ M., JUCAN D. *Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia curriculumului*. București: Editura Paralela 45, 2019. 240 p. ISBN 978-973-473-9.
17. CRISTEA, S. *Dicționar de pedagogie*. București/ Chișinău. Editura Litera – Chișinău; Grupul Editorial Litera Internațional-București. 2000. 399 p. ISBN 978-606-683-295-3.
18. CRISTEA, S. *Dicționar de termeni pedagogici*. București: Editura Didactică și Pedagogică. R.A. 1998. 479 p. ISBN 973-30-5130-6.
19. CRISTEA, S. *Fundamentele pedagogice ale reformei învățământului*. București. Colecția Idei Pedagogice Contemporane. 1994. 375 p. ISBN 973-30-3091-0.
20. CRISTEA, S. *Fundamentele pedagogice ale reformei învățământului*. București: Editura Didactică și Pedagogică. 1994. 373 p. ISBN 973-30-3091-0.
21. CRISTEA, S. *Studii de pedagogie generală*. București: Editura Didactică și Pedagogică R.A. 2004. 251 p. ISBN 973-30-2778-2.

22. CRISTEA, S., COJOCARU – BOROZAN, M., SADOVEI, L., PAPUC, L. *TEORIA și praxiologia cercetării pedagogice*. București: Editura Didactică și Pedagogică R.A. 2016. 306 p. ISBN 978-606-31-0184-7.
23. CSORBA, D. *Școala activă. Paradigmă a educației moderne*. București: Editura Didactică și Pedagogică S.A., 2011. 313 p. ISBN 10: 9733031135. ISBN 13: 9789733031130.
24. DANDARA, O. *The role of community in the framework of educational factors diversification* în: Proceedings of CIEA 2018 The Fifth International Conference of Adult Education/ Education for values - continuity and context Iași (Romania), April 25th-27th 2018 Chișinău (Moldova) 27th-28th 2018, Edlearning, Editografica, Bologna, Italy, 2018, ISBN 97888-87729-48.1, pp. 455-461.
25. GUȚU, VI., *Profesorul în contextul postmodernității: competențe și funcții*, Conferința "Cadrul didactic – promotor al politicilor educaționale" 1, Chișinău, Moldova, 11-12 octombrie 2019, p. 304-309.
26. PĂUN, E., POTOLEA, D. *Pedagogie. Fundamentări teoretice și demersuri aplicative*. Iași: Editura Polirom. 2002. 248 p. ISBN 973-681-106-9.
27. SILISTRARU, N. *Cercetarea pedagogică (ghid metodologic)*. Chișinău: Ministerul Educației al Republicii Moldova, Universitatea de Stat din Tiraspol, 2012. 138 p. 975-871-139-0.
28. STANCIU, I. GH. *Școala și doctrinele pedagogice în secolul XX*, ediția a II-a. București, Editura Didactică și Pedagogică. R.A. 1995, 388 p. ISBN 9733038725.
29. ȚVIRCUN, V. *Valorificarea criteriului istoricității în pedagogie*. București: Litera, 2012. 310 p. ISBN 978-606-8481-91-3.
30. VĂIDEANU, G. *Biobibliografie. Ștefan Bârsănescu, așa cum l-am cunoscut. Un studiu la Politica culturii. Studiu de pedagogie, de Ștefan Bârsănescu*. Ediția a II-a. Iași: Editura Polirom, 2003. ISBN 965-707-7653-23-0.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTOAREI LA TEMA TEZEI:

Articole în reviste științifice:

31. ȘOVA, S. Statutul epistemologic al pedagogiei validat la nivel de obiect de studiu specific – normativitate specifică – metodologie de cercetare specifică. În: *Acta et Commentationes, Sciences of Education*. Categoria B+. 2022, nr. 3(29), pp. 177-185. ISSN 1857-0623.
32. ȘOVA, S. Ștefan Bârsănescu și pedagogia culturii. În: *Revistă de teorie și practică educațională a Centrului Educațional PRO DIDACTICA*. Categoria B. 2022, nr. 6 (136), pp. 9-12. ISSN 1810-6455. CZU: 37.013.43.
33. ȘOVA, S. Pedagogia practică în concepția lui Ștefan Bârsănescu. În: *Univers Pedagogic. Revistă Științifică de Pedagogie și Psihologie*. Categoria B. 2022, nr. 4 (76), pp. 17-22. ISSN 1811-5470. CZU: 37.013.
34. ȘOVA, S. (Re)Reading "Cratylos". About Language Uncertainty. În: *Journal Of Romanian Literary Studies*. The issues of *Journal of Romanian Literary Studies* are included in the International Databases: CEEOL, Global Impact Factor and Google Scholar, nr. 17/ 2019. pp. 529-533. ISSN 2248-3004.
35. ȘOVA, S. The Pedagogical View Of Ștefan Bârsănescu. În: *Journal of Romanian Literary Studies*. The issues of *Journal of Romanian Literary Studies* are included in the International Databases: CEEOL, Global Impact Factor and Google Scholar, nr. 20/2020. Arhipelag XXI Press, Tîrgu-Mureș, România. pp. 1259-1265. ISSN: 2248-3004.
36. ȘOVA, S. The Praxiological Dimension of Ștefan Bârsănescu's Pedagogy. În: *Journal of Romanian Literary Studies*. The issues of *Journal of Romanian Literary Studies* are included in the International

Databases: CEEOL, Global Impact Factor and Google Scholar, nr. 26/ 2021. pp. 857-862. ISSN 2248-3004.

Articole în lucrările conferințelor științifice naționale și internaționale:

37. ȘOVA, S. Alexandru I. Philippide și Bogdan Petriceicu Hasdeu. Contribuții privind polemica științifică. În: *Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”*. Ediția a VII-a. 6 iunie 2019. Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul. pp. 283-287. ISSN: 2587-3563.
38. ȘOVA, S. Ștefan Bârsănescu – promotor al culturii universale: de la pedagogie la inconștientul colectiv. În: *Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor PROBLEME ACTUALE ALE ȘTIINȚELOR UMANISTICE*. VOLUMUL XVIII. Partea a II-a. Coordonare științifică: Ludmila Armașu-Canțîr, Președinte al Consiliului Științific al UPSC „I. Creangă”. UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ” din Chișinău. pp. 243-252. ISBN 978-9975-46-235-8.
39. ȘOVA, S. Ștefan Bârsănescu: Epistemological Criteria Necessary To Write The Pedagogical Contemporary Unity As Science. În: *Materialele Conferinței Internaționale Literature, Discourses and the Power of Multicultural Dialogue*. Section: History, Political Sciences, International Relations. Edited by The Alpha Institute for Multicultural Studies. Published by Arhipelag XXI Press. Ediția a 8-a. Tîrgu Mureș, Romania. 7-8 ianuarie 2020. pp. 163-168. ISBN 978-606-93590-3-7.
40. ȘOVA, S. Unitatea epistemologică a pedagogiei. Contribuția lui Ștefan Bârsănescu (1895-1984). În: *Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului”*. Conferința Științifică Internațională Aniversară. 80 de ani ai Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău. Seria XXII. Volumul II. Chișinău. 8-9 octombrie 2020. pp. 232-238. ISBN 978-9975-46-449-9; 978-9975-46-451-2.
41. ȘOVA, S. Criterii epistemologice necesare pentru realizarea Unității pedagogiei contemporane ca știință, de Ștefan Bârsănescu. În: *Materialele Conferinței Internaționale „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”*. Vol.7, Partea 2, 2020. Cahul, Moldova, 5 iunie 2020. pp. 119-124. ISBN 978-9975-88-060-2.
42. ȘOVA, S. Conceptul de cultură în pedagogia filozofică a lui Ștefan Bârsănescu. În: *Materialele Conferinței Internaționale "Cultura cercetării pedagogice: provocări și tendințe contemporane"*. Ediția 1. Vol. 2. Chișinău, Moldova, 5-6 iunie 2021. ISBN 978-9975-76-345-5.
43. ȘOVA, S. Lesson Projection In The Practical Pedagogy Of Ștefan Bârsănescu. În: *Materialele Conferinței Internaționale "Literature, Discourses and the Power of Multicultural Dialogue"*. Ediția a 9-a, Comm. Tîrgu Mureș, Romania. 7-8 ianuarie 2021. pp. 324-331. ISBN 978-606-93691-9-7.
44. ȘOVA, S. Ștefan Bârsănescu. The Politics Of Education Through Culture. În: *Materialele Conferinței Internaționale "The Shades Of Globalisation. Identity And Dialogue In An Intercultural World"*. Section: Communication, Journalism, Education Sciences, Psychology and Sociology. Ediția a 8-a Comm. Edited by: The Alpha Institute for Multicultural Studies. Published by: Arhipelag XXI Press. Tîrgu Mureș, Romania. 22-23 mai 2021. pp. 323-328. ISBN 978-606-93691-3-5.
45. ȘOVA, S. Pedagogia filozofică a lui Ștefan Bârsănescu. În: *Materialele Conferinței Internaționale „Institutul de Științe ale Educației: ascensiune, performanțe, personalități”*. Chișinău, Moldova. 10 decembrie 2021. pp. 312-315. ISBN 978-9975-56-952-1.
46. ȘOVA, S. Ștefan Bârsănescu și contribuția sa pedagogică la sistemul educațional. În: *Materialele Conferinței Internaționale „Educația în fața noilor provocări”*. Vol. 2. Chișinău, Moldova, 5-6 noiembrie 2021. pp. 209-215. ISBN 978-9975-76-371-4.

47. ȘOVA, S. Pedagogia lui Ștefan Bârsănescu. Trei argumente de ordin epistemologic. În: *Materialele Conferinței Internaționale „Conferința republicană a cadrelor didactice”*. Volumul 3. Chișinău, Moldova, 26-27 februarie 2022. pp. 136-142. ISBN 978-9975-76-382-0.
48. ȘOVA, S. Ștefan Bârsănescu – reprezentant eminent al pedagogiei culturii. În: *Materialele Conferinței Internaționale "Literature, Discourses and the Power of Multicultural Dialogue" Communication, Journalism, Education Sciences, Psychology and Sociology*. Manifestare științifică internațională. Organizatori: Universitatea „Petru Maior”, Târgu Mureș, Romania, 2019. pp. 298-305. ISBN 978-606-8624-09-9.

ADNOTARE
ȘOVA Simona-Andreea
„Actualitatea pedagogiei lui Ștefan Bârsănescu”, teză de doctor
Chișinău, 2023

Structura tezei include: introducerea, 3 capitole, concluzii, recomandări, bibliografie din 180 de surse, adnotare (română, engleză), concepte-cheie, lista abrevierilor, 144 pagini de text de bază, 12 anexe.

Publicații la tema tezei: 15 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: pedagogie practică, valoare culturală, praxiologie, taxonomie, cercetare pedagogică, pedagogia culturii, paideia, normativitate, epistemologie.

Domeniul de studiu: Teoria generală a educației, Pedagogie istorică.

Scopul investigației: constă în analiza istorică hermeneutică, sincronică și diacronică pentru argumentarea științifică a actualității, a valorii teoretice a operei și a contribuției pedagogului roman Ștefan Bârsănescu la dezvoltarea semnificației conceptului de cercetare pedagogică fundamentală, valorificarea praxiologică a elementelor durabile ale operei sale, utilă în contextul reconstrucției sistemului și al procesului de învățământ în context deschis al transformărilor din societatea contemporană.

Obiectivele cercetării: definirea problemei științifice supuse cercetării din perspectivă istorică – actualitatea vieții și operei lui Ștefan Bârsănescu argumentată prin metoda de interpretare sincronică-diacronică a surselor primare (opera autorului) și secundare (sintezele propuse în istoria pedagogiei de autori consacrați în arealul românesc), care evidențiază stadiul actual al cercetării operei lui Ștefan Bârsănescu; delimitarea obiectului cercetării istorice, abordat pe criterii epistemologice la nivelul relației dintre *istorie* (pedagogia în epoca modernă și contemporană) și *teorie* (conceptele pedagogice elaborate și angajate de autor, în construcția teoretică și practică a operei sale); integrarea operei lui Ștefan Bârsănescu în cadrul specific de evoluție a pedagogiei românești, afirmată pe parcursul a două epoci istorice: modernă (pedagogia filozofică a culturii, promovată de Ștefan Bârsănescu, raportată la alte modele afirmate în curentul pedagogiei filozofice, dar și la celelalte două curente: pedagogia sociologică și pedagogia psihologică) și contemporană (pedagogia filozofică a culturii consolidate la nivel de epistemologie pedagogică, politică a educației, pedagogie practică: profesională, școlară; tehnologia didactică); reconstituirea criteriilor epistemologice necesare în analiza *unității pedagogiei ca știință*, în epoca modernă (interbelică) și contemporană (postbelică), cu referință specială la obiectul de studiu specific, normativitatea specifică („stilul științific”) și metodologia de cercetare (a educației și a învățământului) specifică pentru descrierea statutului pedagogiei de știință specializată în studiul educației, realizat pe baza unor concepte și legi (și principii) specifice, validat pe baza criteriilor epistemologice și sociale validate istoric (*obiect de studiu, normativitate, metodologie de cercetare – specifică*); analiza evoluției istorice a pedagogiei în epoca modernă (interbelică) și contemporană (postbelică) necesară pentru descrierea statutului epistemologic al pedagogiei și pentru clasificarea și definirea științelor pedagogice, aflate în evoluție continuă; edificarea unui cadru teoretic prin noi cunoștințe științifice specifice rezultate din analiza contribuției lui Ștefan Bârsănescu la clarificarea semnificației conceptului de cercetare pedagogică fundamentală, istorică și teoretică, valorificat în perioada de maturizare epistemologică prin elaborarea unor „sinteze calitative” (manuale, dicționare, istorii – ale domeniului) și evidențierea contribuției aduse de autor în zona praxiologiei, argumentate la nivel de: *pedagogie a culturii* implicată în politica educației; pedagogie a modelelor (identificate și validate istoric), *pedagogie aplicată* în planul profesiilor (pedagogia agricolă); pedagogie practică/ tehnologia didactică.

Noutatea și originalitatea științifică: analiza istoriei pedagogiei reconstituită din sistemul de idei ale pedagogului român Ștefan Bârsănescu în perspectivă praxiologică, construită și argumentată: a) epistemologic prin obiect de studiu specific, normativitate specifică, metodologie de cercetare specifică; b) didactic (obiective generale – conținuturi de bază distribuite pe epoci istorice – metode de instruire) și din selectarea conceptelor pedagogice fundamentale, stabile epistemologic, pe baza cărora au fost dezvoltate dinamic, noțiunile operaționale, aplicabile în contexte pedagogice (de educație, de instruire, de cercetare pedagogică etc.), definite de Ștefan Bârsănescu în *Dicționar*. Studiile publicate ale autorilor examinați, consacrate istoriei pedagogiei au fost grupate în funcție de dimensiunea denotativă, normativă și metodologică a conceptului de pedagogie istorică, concept care în viziunea lui Ștefan Bârsănescu include „pedagogia istorică propriu-zisă, istoria pedagogiei, istoria educației și istoria științei educației”. La acest nivel, au fost evidențiate cercetările semnificative, realizate din perspectivă orizontală, cronologică (istoria gândirii pedagogice, în evoluția sa istorică) și din perspectivă aprofundată verticală, la nivel de „pedagogie istorică”, abordată ca istorie a unei / unor idei pedagogice (unitatea pedagogiei ca știință, politica culturii educației, pedagogia practică/ tehnologia didactică), dezvoltate și consolidate în timp.

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante: cercetările întreprinse din perspectiva orizontală a istoriei cronologice a pedagogiei, pe care le-am identificat în literatura de specialitate, în studiile care au ca obiect analiza operei lui Ștefan Bârsănescu, au evidențiat: a) continuitatea creației, susținută pe parcursul a două epoci istorice (modernă, interbelică și contemporană, postbelică), care includ mai multe etape de evoluție (1920-1945; 1945-1960; 1960-1984) cu contribuții solide consolidate epistemologic în anii 1970-1980 în zona pedagogiei filozofice (a culturii), cu deschideri și aplicații semnificative în planul pedagogiei sociologice (la nivelul pedagogiei politice / politicii culturii sau al politicii educației) alături de personalități consacrate academic (inclusiv în epoca contemporană, precum Iosif Gabrea sau Stanciu Stoian (Stanciu Stoian); b) aspirația spre sistem a pedagogiei filozofice (a culturii), afirmată istoric (în epoca interbelică, modernă) ca pedagogie neoclasică, „normativă”, pedagogia sociologică (descriptivă) și pedagogia psihologică (teoretică și experimentală) (Ion Gh. Stanciu).

Semnificația teoretică a cercetării rezultă în mod explicit și implicit din amplitudinea temei și a scopului general asumat – demonstrarea actualității vieții și operei lui Ștefan Bârsănescu în condiții de interpretare istorică sincronică-diacronică, bazat pe analiză de documente istorice primare și secundare; este argumentată la nivelul relației dintre istorie (a pedagogiei în epoca modernă și contemporană) și teorie (pedagogică, aplicată în analiza actualității operei lui Ștefan Bârsănescu) care au asigurată cunoașterea și argumentarea științifică a contribuției marelui pedagog Ștefan Bârsănescu la dezvoltarea pedagogiei ca știință a educației.

Valoarea praxiologică a investigației rezultă din deschiderea metodologică și praxiologică a pedagogiei filozofice a culturii, consolidată teoretic (epistemologic) de Ștefan Bârsănescu la nivelul unor „sinteze calitative” cu impact didactic și social special (manuale, dicționare, istorii, tratat de epistemologie pedagogică – Unitatea pedagogiei contemporane ca știință). Este probată special în cadrul analizei pedagogiei practice, orientată la nivel de sistem (politica culturii/ educației; pedagogia profesională) și de proces (tehnologia didactică / aplicarea didacticii generale în domeniul proiectării lecției, în cadrul unui model care se dovedește actual, în raport de cerințele paradigmei curriculare.

Implementarea rezultatelor științifice a fost realizată prin intermediul comunicărilor și al publicațiilor realizate în contextul conferințelor naționale și internaționale care au abordat probleme esențiale ale educației în epoca actuală, probleme care solicită, modele de cercetare fundamentală, istorică și teoretică, relevante în plan didactic și social. În acest context am evidențiat valoarea istorică, epistemologică și praxiologică a operei lui Ștefan Bârsănescu, deschisă inclusiv spre problematica proiectării curriculare a lecției și a politicilor educaționale în epoca postmodernă argumentată și în cadrul articolelor publicate ca impact al implementării rezultatelor la nivelul sistemului și al procesului de învățământ.

ANNOTATION

ȘOVA Simona-Andreea

"The actuality of Ștefan Bârsănescu's pedagogy", PhD thesis

Chișinău, 2023

Thesis structure: the PhD thesis contains the Introduction, 3 chapters, conclusions, recommendations, bibliography from 180 sources, annotation (Romanian and English), key concepts, abbreviation list, 144 pages of basic text, 12 annexes.

Publications on the research topic: 15 scientific papers.

Key-words: practical pedagogy, cultural value, praxeology, taxonomy, pedagogical research, cultural pedagogy, paideia, normativity, epistemology.

Domain of study: general theory of education, historical pedagogy

The purpose of the research: it consists of the hermeneutic, synchronic and diachronic historical analysis of the work of the great pedagogue Ștefan Bârsănescu, carried out during two historical eras (modern/ interwar; contemporary/post-war), epistemologically and praxiologically oriented analysis in the direction of identifying the durable elements that confirm its actuality, its theoretical and methodological value, useful in the context of the reconstruction of the system and the educational process, in accordance with the transformations that take place in an open context in the postmodern, contemporary society.

The objectives of the research: the definition of the scientific problem subject to research from a historical perspective - the actuality of the life and work of Ștefan Bârsănescu argued through the method of synchronic-diachronic interpretation of the primary (the author's work) and secondary sources (the syntheses proposed in the history of pedagogy by established authors in the Romanian area), which highlights the stage current research of the work of Ștefan Bârsănescu; the delimitation of the object of historical research, approached on epistemological criteria at the level of the relationship between history (pedagogy in the modern and contemporary era) and theory (the pedagogical concepts elaborated and employed by the author, in the theoretical and practical construction of his work); the integration of Ștefan Bârsănescu's work in the specific framework of evolution of Romanian pedagogy, affirmed during two historical eras: modern (philosophical pedagogy of culture, promoted by Ștefan Bârsănescu, related to other models affirmed in the current of philosophical pedagogy, but also to the other two currents : sociological pedagogy and psychological pedagogy) and contemporary (philosophical pedagogy of consolidated culture at the level of pedagogical epistemology, education policy, practical pedagogy: professional; school; didactic technology); the reconstitution of the epistemological criteria necessary in the analysis of the unit of pedagogy as a science, in the modern (interwar) and contemporary (postwar) era, with special reference to the specific object of study, the specific normativity ("the scientific style") and the research methodology (of education and training) specific for the description of the status of specialized science pedagogy in the study of education, made on the basis of specific concepts and laws (and principles), validated on the basis of historically validated epistemological and social criteria (object of study, normativity, research methodology - specific); the analysis of the historical evolution of pedagogy in the modern (inter-war) and contemporary (post-war) era, necessary for the description of the epistemological status of pedagogy and for the classification and definition of pedagogical sciences, which are in continuous evolution; building a theoretical framework through new specific scientific knowledge resulting from the analysis of Ștefan Bârsănescu's contribution to clarifying the meaning of the concept of fundamental, historical and theoretical pedagogical research, capitalized during the period of epistemological maturation by elaborating some "qualitative syntheses" (manuals, dictionaries, histories - of field) and highlighting the contribution made by the author in the area of praxiology, argued at the level of: pedagogy of culture involved in education policy; pedagogy of models (historically identified and validated), pedagogy applied in the field of professions (agricultural pedagogy); practical pedagogy/ didactic technology.

Scientific novelty and originality: the analysis of the history of pedagogy reconstituted from the system of ideas of the Romanian pedagogue Ștefan Bârsănescu in a praxiological perspective, constructed and argued: a) epistemological through specific object of study, specific normativity, specific research methodology; b) didactic (general objectives – basic contents distributed over historical periods – training methods) and from the selection of fundamental pedagogical concepts, epistemologically stable, based on which operational notions, applicable in pedagogical contexts (of education, training) were dynamically developed, pedagogical research, etc.), defined by Ștefan Bârsănescu in the Dictionary. The published studies of the examined authors, devoted to the history of pedagogy, were grouped according to the denotative, normative and methodological dimension of the concept of historical pedagogy, a concept which in the vision of Ștefan Bârsănescu includes "historical pedagogy proper, the history of pedagogy, the history of education and the history of science education". At this level, significant research was highlighted, carried out from a horizontal, chronological perspective (the history of pedagogical thinking, in its historical evolution) and from an in-depth vertical perspective, at the level of "historical pedagogy", approached as the history of a pedagogical idea (the unity of pedagogy as a science, the policy of education culture, practical pedagogy/ didactic technology), developed and consolidated over time

The end results which help with solving the important scientific topic: The research conducted from a horizontal perspective of *the chronological history of pedagogy*, which we have identified in the specialized literature, in the studies of the works of Ștefan Bârsănescu, have emphasized: a) the continuity of these works, maintained within two historical eras (modern/interwar and contemporary/ postwar), which include more stages of evolution (1920-1945; 1945-1960; 1960-1984) with solid contribution epistemologically strengthened through the years 1970s-1980s to *philosophical pedagogy* (cultural), with important applications in *sociological pedagogy* (at the level of political pedagogy/ cultural policy or education policy) next to well-known academic personalities (even from contemporary times, such as Iosif Gabrea or Stanciu Stoian); b) the tendency towards a system of the *philosophical pedagogy* (cultural), historically proclaimed (within the interwar/ modern times) as neoclassical pedagogy, „normative”, next to the sociological (descriptive) pedagogy and psychological pedagogy (both theoretical and experimental) (Ion Gh. Stanciu).

Theoretical significance: the theoretical importance of the research comes implicitly and explicitly from the proportions of the topic and its aim – proving the contemporaneity of the life and work of Ștefan Bârsănescu through a synchronic-diachronic historical interpretation, based on the analysis of main and secondary historical documents. It is sustained at the level of the relationship between *history* (of modern and contemporary pedagogy) and *theory* (pedagogical, applied in the analysis of the contemporaneity of the work of Bârsănescu)

The applied value: results from methodological and praxeological open-mindedness of the philosophical pedagogy of culture, sustained theoretically (epistemologically) by Ștefan Bârsănescu at the level of some „qualitative synthesis” with special didactic and social impact (textbooks, dictionaries, histories, epistemological pedagogy treaties – *The unity of contemporary pedagogy as a science*). It is especially proven within the analysis of practical pedagogy, viewed as a system (the policy of culture/ education; professional education) and as a process (didactic technology/ applied general didactics in the domain of lesson script, through an example that proves to be contemporary, according to curricular paradigm).

The implementation of the scientific results: was conducted through conference and publications during doctorate studies, within national and international conference, which have dealt with essential issues of contemporary education, issues that require samples of fundamental, historical and theoretical research, relevant to social and didactic realities. Through this we have emphasized the historical, epistemological and praxeological value of the work of Ștefan Bârsănescu, which is open also to postmodern educational policies and to curricular lesson planning.

ȘOVA Simona-Andreea

„Actualitatea pedagogiei lui Ștefan Bârsănescu”

531.03. Pedagogie istorică

**REZUMATUL
tezei de doctor în științe ale educației**

Aprobat spre tipar: 22.09.2023

Hârtie ofset. Tipar ofset

Formatul hârtiei 60 x 84 1/ 16

Tiraj 40 exemplare

Coli de tipar: 2,0

Centrul Editorial-Poligrafic al Universității Pedagogice de Stat
„Ion Creangă” din Chișinău, str. Ion Creangă, nr. 1, MD-2069